

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Projektování v předškolním vzdělávání se zaměřením
na environmentální prvky**

Bakalářská práce

Autor: Hana Vtípilová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Hana Vtípilová
Osobní číslo:	P13520
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Název tématu:	Projektování v předškolním vzdělávání se zaměřením na environmentální prvky
Zadávací katedra:	Ústav primární a preprimární edukace

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í:

Cílem teoretické části je projektování a využití projektové metody v prostředí MŠ. Cílem praktické části je projekt zaměřený na environmentální výchovu dětí v MŠ, který bude podrobně evaluován.

Vedoucí bakalářské práce:	PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D. Ústav primární a preprimární edukace
Oponent bakalářské práce:	doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.
Datum zadání bakalářské práce:	24. 1. 2014
Termín odevzdání bakalářské práce:	

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
Děkan

PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením PaedDr. Vladimíry Hornáčkové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité zdroje.

V Hradci Králové dne 23. června 2016

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji paní doktorce Hornáčkové za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování práce poskytla. Také bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost a podporu.

Anotace

VTÍPILOVÁ, Hana. Projektování v předškolním vzdělávání se zaměřením na environmentální prvky [Bakalářská práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016, 74 s.

Předmětem bakalářské práce je projektování v předškolním vzdělávání se zaměřením na environmentální prvky. Cílem teoretické části je osvětlení pojmu projekt a využití projektové metody v prostředí MŠ. Základem praktické části je projekt Louka plná života zaměřený na environmentální prvky. Pomocí něj se děti seznámí s růstem rostlin, s vývojovými fázemi motýlů a také s uměním pavouků. Projekt bude podrobně evaluován.

Klíčová slova: projekt, projektová metoda, environmentální výchova, evaluace, prožitek.

Anotation

VTÍPILOVÁ, Hana. Project Design in Preschool Education with a Focus on Environmental Elements [Bachelor thesis]. Hradec Kralové: Faculty of Education, University of Hradec Kralové, 2016, 74 pp.

The thesis deals with designing of projects in preschool education, that focus on environmental elements. Its main objective is to illustrate firstly the concept of the word itself and secondly the use project-oriented methods in preschool education. As the basis for the practical part serves the Meadow Full of Life, program focusing on environmental elements. It shall enable children to get acquainted with growth of plants, development stages of butterflies and the art of spiders. The project will include detailed evaluations.

Keywords: project, project method, environmental education, evaluation, experience.

Obsah

1	Úvod	8
2	Projekt.....	9
2.1	Charakteristika projektu a projektové výuky	9
2.2	Historie projektové výuky	10
2.3	Výhody, pozitiva a negativa projektové výuky	11
2.4	Jak sestavit projekt.....	13
3	Environmentální výchova.....	17
3.1	Environmentální výchova v předškolním věku	18
3.2	Cíle a výstupy environmentální výchovy v předškolním vzdělávání	18
4	Projekt Louka plná života.....	21
4.1	Metodika výzkumného šetření	21
4.2	Výchozí myšlenková mapa	22
4.3	Vlastní projekt.....	24
4.4	Průběžná evaluace projektu	39
4.5	Evaluace celého projektu	68
5	Závěr.....	70
6	Použité zdroje	71
7	Seznam příloh.....	74

1 Úvod

Bakalářská práce se zabývá využitím projektování v předškolním vzdělávání se zaměřením na environmentální prvky. Toto téma jsem si vybrala, protože si myslím, že výuka pomocí projektové metody nejlépe vyhovuje potřebám dětí předškolního věku a ve všech ohledech naplňuje požadavky Rámcového vzdělávacího programu na integrované vzdělávání. Líbí se mi, že děti jen nečinně nesedí, ale aktivně se podílejí na struktuře výuky.

Cílem této práce je objasnit terminologii v oblasti projektové výuky a za pomoci konkrétního projektu vtáhnout děti předškolního věku do světa přírody.

Teoretická část se zabývá vymezením pojmů projekt, projektové vyučování a environmentální výchova. Nahlíží také do historie projektové výuky a představuje její pozitiva i negativa. Osvětluje jakým způsobem tvořit projekt samotný, co si musí jeho tvůrce uvědomit, jak postupovat, co vše má takto tvořený projekt obsahovat a v neposlední řadě jak ho zhodnotit.

Poslední bod teoretické části se podrobně zabývá environmentální výchovou, srovnáním s ekologickou výchovou, její náplní, proč je v dnešní době důležitá a proč je ji vhodné zařazovat do předškolního vzdělávání. Dnešní přetechnizovaný svět je plný zdrojů informací o přírodě v podobě dokumentárních filmů, elektronických encyklopedií a interaktivních plyšových zvířátek, ale čím dál tím méně děti přichází do kontaktu s živou přírodou.

Praktická část práce se zabývá projektem samotným a jeho užitím v praxi. Je zde vytvořena nabídka rozmanitých činností, které můžeme dětem nabídnout na určené téma. Dále je zde tento projekt podrobně evaluován a to jak z hlediska dětí, tak i z hlediska pedagoga.

Teoretická část

2 Projekt

Dříve bylo vzdělávání převážně členěno do oddělených výchovných složek. Nyní dáváme přednost integrovanému přístupu k vzdělávání, neboť tak můžeme lépe naplňovat záměry a cíle Rámcového vzdělávacího programu. Tomuto přístupu k edukaci odpovídá i projektová metoda výuky, jejímž základem je projekt.

2.1 Charakteristika projektu a projektové výuky

Co je to vlastně projekt? Tak například J. Valenta vysvětluje tento pojem jako souhrn myšlenek účelně seskupených okolo důležitého centra praktického vědění, zkušeností, směřující ke konkrétnímu výchovnému cíli (Zormanová, 2012). Další vysvětlení nám dává například O. Šimoník. Soustřeďuje se především na činnost žáka a definuje pojem projekt jako komplexní pracovní úkol, při němž žáci samostatně řeší určitý problém (Zormanová, 2012). Vrána definuje projekt jako „podnik žáka“, činnost, za kterou žák plně převzal zodpovědnost (Dvořáková, Kašová, Tomková, 2009).

V pedagogickém slovníku najdeme pojem projekt jako součást osvětlení pojmu projektové metody. „*Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 184).

Dle mého názoru je nejužitečnější a nejsrozumitelnější vysvětlení pojmu projekt od Doležalové. Podle ní je to soubor rozmanitých činností, soustředěných kolem jednoho tématu či problému, kterým sledujeme dosažení pedagogických cílů (Doležalová, 2010). Doplnila bych dále o myšlenku G. Pettyho – projekt je úkol či soubor úkolů, které žáci plní individuálně, nebo ve skupinách a více méně rozhodují jak, kdy, kde a v jakém pořadí budou úkoly provádět (Petty, 2002).

Teď již víme co je projekt a můžeme snadno odvodit pojem projektové vyučování. Kratochvílová definuje projektové vyučování jako výuku založenou na projektové metodě a tu pak osvětluje jako „*uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslů projektu*“ (Zormanová, 2012, s. 95).

Z pedagogického slovníku se dozvíme, že jde o styl výuky, kde jsou žáci, děti, vedeni ke komplexnímu řešení problémů, získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním a proto velice podporuje motivaci žáků (Průcha, Walterová, Mareš, 2001). Projektovou výuku můžeme vnímat jako projekt žáka, který logicky a systematicky postupuje od motivace, mapování a třídění přes řešení ke konkrétnímu produktu. Obvykle nevychází z jednoho předmětu, ale integruje poznatky z více různých předmětů (Dvořáková, Kašová, Tomková, 2009).

2.2 Historie projektové výuky

Historie projektové výuky je stará více než sto let. Výchozím bodem byla kritika tak zvané herbartovské školy, která dala základ pro vyučování v Evropě i Americe. Žáci zde naslouchali výkladu učitele, výuky se aktivně nezúčastňovali a teoretické poznatky často nechápali, neboť byly velmi vzdálené dětské zkušenosti. Přirozená aktivita byla záměrně potlačována, protože převládal názor, že brání v pozornosti. V té době se snažili žáky co nejvíce zklidnit a znehybnit (museli např. sedět s rukama za zády), ve třídě panovalo naprosté ticho a učitel měl takovou autoritu, že se mu žáci báli položit jakoukoliv otázku. Seběmenší porušení těchto pravidel a nařízení se trestalo a to převážně fyzickými tresty (Dvořáková, Kašová, Tomková, 2009).

Mezi velké kritiky herbartovské školy patřila E. Keyová, která nazvala 20. století „stoletím dítěte“. Upozornila na to, že normální zdravé dítě je aktivní, zvědavé, neposedné a tím prosazuje své potřeby. Byla objevena aktivita dítěte jako pozitivní zdroj učení a poznání. Toto hnutí nové výchovy či reformní pedagogiky se opíralo o daleko starší myšlenky a názory J.J.Rousseaua, H.Pestalozziho a F.Freuda.

První zmínky o projektové metodě se objevily v roce 1908 v Massachusetts na vyšší zemědělské škole, kde R.W.Stimson použil jako první termín „home project“ a to u mimoškolní činnosti studentů, která se týkala pěstování a dále pak prodeje brambor (J. Valenta a kol., 1993). V reformních školách se stala základní metodou vlastní práce dětí. Nedostávaly již hotové informace, ale pomocí vlastních zkušeností, pokusů i omylů se samostatně dostávaly k řešení problémů.

Velkým přínosem byla americká pragmatická pedagogika, především v dílech J. Daweye a W. H. Killpatrica (Dvořáková, Kašková, Tomková, 2009). William Heard

Killpatric, profesor učitelské koleje Kolumbijské univerzity v New Yorku, ve svém článku, *The Project Method*, v roce 1918 jako první jasně definoval projektovou metodu v první ucelené studii, a to jako určitě a jasně navržený úkol podaný žákovi tak, aby se mu zdál důležitý a blízký skutečné činnosti v životě samotném (J. Valenta a kol., 1993).

V českých školách se projektové vyučování objevilo ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století a to především díky pedagogovi a psychologovi Václavu Příhodovi, který se stal propagátorem projektové výuky u nás (J. Kratochvílová, 2006). Tímto způsobem výuky se prezentovaly hlavně obecné a měšťanské školy. Děti se učily především pozorováním vlastního okolí. Nápadně to připomínalo zásadu pozorování od nejbližšího ke vzdálenému, kterou známe od J. A. Komenského.

V českých zemích se pak projektové vyučování na více než padesát let odmlčelo. Znovu se objevilo v devadesátých letech dvacátého století a to hlavně po vydání vzdělávacích programů *Obecné školy* a především *Národní školy* (Dvořáková, Kašová, Tomková, 2009).

2.3 Výhody, pozitiva a negativa projektové výuky

Projektová výuka nejvíce splňuje potřebu komplexnosti vzdělávání, jež je zakotvena v Rámcovém vzdělávacím programu. Projekt nám dává možnost prozkoumávat, poznávat a objasňovat různé jevy ze života, získávat praktické zkušenosti a zapojovat nejen myšlení, ale i tvořivost. Děti si tak rozvíjí pozitivní vztahy k věcem okolo sebe, druhým lidem a také k přírodě. V projektu se děti učí spolupracovat, diskutovat, formulovat své názory a řešit různé problémy.

Velkou předností projektové výuky je její motivační síla, přirozenost a blízkost logiky životní reality. Celý proces edukace značně demokratizuje (J. Valenta a kol., 1993). Děti se zde učí nejen samostatnosti, ale zažívají i pocit spoluzodpovědnosti. Projektové vyučování jim dává prostor pro integraci poznatků z různých oborů a tím dokonale umožňuje realizaci obecných cílů předškolního vzdělávání a rozvíjení klíčových kompetencí (Dvořáková, Kašová, Tomková, 2009).

Bečvářová přímo doporučuje projektovou metodu pro práci s dětmi předškolního věku, protože právě v mateřské škole nejsme časově omezeni délkou vyučovací hodiny, ale

naopak můžeme pružně reagovat na zájem a potřeby dětí, které jsou v tomto období velmi zvědavé, aktivní a iniciativní (Z. Bečvářová, 2003).

Pozitivní vliv této metody na žáka spočívá především v tom, že umožňuje přímé zapojení žáka dle jeho individuálních možností. Žák tak získává silnou motivaci a nejen to, přebírá i zodpovědnost za výsledek této práce. Děti si rozvíjejí samostatnost, konstruktivismus, organizační, řídicí, plánovací a hodnotící schopnosti. Učí žáky pracovat s různými informačními zdroji. Získávají tak celkový globální pohled na daný problém, rozvíjí svou komunikační schopnost a učí se vzájemnému respektu a toleranci. Velmi pozitivní vliv má projektová výuka na rozvoj tvořivosti, podněcuje intuici a fantazii (L. Zormanová, 2012).

Jednou z velkých výhod projektového vyučování, projektové metody, je kromě integrovaného přístupu k vzdělávání jeho otevřenost. Může se kdykoliv rozšiřovat o invenční náměty všech zúčastněných (V. Hornáčková, 2014).

Projektová metoda nemá pozitivní vliv pouze na žáky, ale do značné míry rozvíjí i učitele. Staví ho například do úplně nové role, do role poradce. Musí přehodnotit své myšlení o žácích, učí se vnímat dítě jako celek (L. Zormanová, 2012). Pedagog se stává dobrým organizátorem, diagnostikem a prognostikem (J. Valenta a kol., 1993). Často tento typ výuky vede učitele ke svému vlastnímu rozvoji, neboť je nutné, aby měl téma svého projektu prostudované opravdu do hloubky. Děti jsou od přírody zvědavé a zvědavé a mohou Vás nečekaně zaskočit zajímavým dotazem. Není nutné být chodící encyklopedií, ale je dobré vždy vědět, kde se dají odpovědi najít.

Tak jako každá edukační metoda, má i ta projektová kromě pozitiv i svá negativa a úskalí. Pokud se na tuto problematiku podíváme z pohledu pedagoga, zaujme nás její náročnost na přípravu. Projekt bývá většinou dlouhodobější záležitostí (minimálně dva týdny) a to znamená, že vše musí být dokonale promyšlené, dobře zorganizované, musí být dobře odhadnuta míra volnosti a míra odpovědnosti dětí. V projektu nelze vše přesně časově rozplánovat, je nutno mít možnost volně nakládat s časem a umět se přizpůsobit nově vzniklým situacím. Z toho vyplývá, že pokud není učitel dobrý organizátor, citlivý diagnostik a prognostik a dobrý znalec učiva, bude mít s tímto způsobem výuky velký problém (J. Valenta a kol., 1993).

Také někteří žáci mohou mít s tímto způsobem výuky určité obtíže, jelikož nejsou mnohdy vybaveni potřebnými kompetencemi, nejsou schopni opatřit si adekvátní zdroje informací a pokud se neztotožní s projektem, dostaví se únava, pokles zájmu a ztráta motivace (J. Kratochvílová, 2006).

2.4 Jak sestavit projekt

Již výše jsem se zmínila o náročnosti přípravy a tvorby projektu samotného. Nejprve bychom si měli připomenout, jaké jsou základní znaky pedagogického projektu z pohledu učitelky, která jej připravuje:

- Cílená, organizovaná a promyšlená činnost soustředěná kolem určitého tématu;
- Vnitřní propojenost;
- Uvědomit si, že nejefektivnějším učením v předškolním věku je učení vlastní činností a hrou tj. prožitkové učení, které umožňuje jak individuální, tak i kooperativní učení;
- Vše směřujeme k rozvoji osobnosti dítěte;
- Velice důležitá je vnitřní motivace dítěte;
- Projekt má vést děti k řešení komplexních problémů a vnímání skutečností v přirozených souvislostech;
- Má nějaký konkrétní výsledek;
- Základem je zpětná vazba, průběžné vyhodnocování činností, což nám umožní operativně činnosti v projektu upravovat a celý doplnit a obměňovat (H. Nádvorníková, 2004).

Při přípravě projektu, výběru tématu a činností musíme v první řadě zohledňovat věkové zvláštnosti a dosaženou úroveň schopností jednotlivých dětí. Důležité je, znát také jejich zájmy a dovednosti, aby náměty byly přiměřené jejich možnostem, aby vše zvládly a byly úspěšné. Docílíme u nich tak tolik potřebné vnitřní motivace (J. Doležalová, 2010).

Pokud již máme vybrané určité téma, je dobré zapojit do tvorby projektu děti samotné. Vždyť projekt je především jejich podnikem a proto by se na jeho sestavování měly podílet. Vhodnou metodou i v prostředí mateřské školy je například Brainstorming.

„Brainstorming je komunikační a diskusní metoda, technika rozvíjející tvořivé myšlení. Používá se jako aktivační prvek, který podněcuje zvědavost a zájem, vede ke skupinové diskusi. Každý ze zúčastněných může volně vyslovovat své nápady, myšlenky, asociace“ (V. Hornáčková, 2014, s. 21).

Jakmile máme dané téma a návrhy dětí, je dobré si vše graficky ztvárnit do myšlenkové mapy. Tento způsob je velmi přehledný a pomůže nám při tvorbě projektu samotného. Dále nastává čas na písemnou fázi přípravy projektu. Dle Doležalové by měl mít projekt následující strukturu:

- Téma projektu a jeho motivační název;
- Cíle projektu;
- Cílová skupina (dětí, pro které je projekt určen, z hlediska věku či jiného hlediska);
- Pomůcky;
- Postup – fáze – obsah – organizace (stanoviště, formulace činností a úkolů, pomůcky, pedagogický dohled, organizační forma – jednotlivci, skupina dětí...);
- Způsob zakončení;
- Forma hodnocení (J. Doležalová, 2010);

Další příklad struktury projektu najdeme například u Zormanové:

- Stanovení záměru projektu, formulace cíle, stanovení výsledku činnosti;
- Plánování, tj. vytyčení základních otázek, tématu, typu činností;
- Provedení, samostatná realizace projektu;
- Zhodnocení práce na projektu, např. vzájemný dialog učitele a žáků (dětí), kde zhodnotí práci na projektu i způsob, kdy se žáci hodnotí vzájemně (L. Zormanová, 2012).

Pokud se nad návrhem těchto struktur zamyslíme, zjistíme, že jsou v jádru stejné a odpovídají čtyřem základním krokům pro tvorbu projektů doporučených doktorkou Hornáčkovou, kterými jsou:

- Záměr;
- Plánování;
- Provedení;

- Hodnocení (V. Hornáčková, 2014).

Záměr je vlastně výběr vhodného tématu, brainstorming, motivační příběh, zajištění potřebné spolupráce s vnějšími subjekty (rodiče, město...), vhodné besedy či exkurze korespondující se zvoleným tématem.

Dalším krokem projektu je **plánování**, kdy většinou začínáme již výše zmíněnou myšlenkovou mapou. Ta nám pomůže utřídit myšlenky a dá strukturu celému budoucímu projektu. Ve smyslu centrální myšlenky zde učitel stanovuje hlavní cíl projektu a další cíle tak, aby odpovídaly Rámcovému vzdělávacímu programu. Ve své knize Hornáčková doporučuje vytvářet cíle dle metody SMART, tj. aby měly tyto vlastnosti – smysluplnost, měřitelnost, akceptovatelnost, byly realizovatelné a akceptovatelné (V. Hornáčková, 2014). V této fázi pedagog vytváří soubor rozmanitých činností a aktivit vztahujících se k danému tématu. Při sestavování projektu je dobré použít třífázový model učení značený jako E-U-R (Evokace – vnitřní motivace; Uvědomění – obsahu, nové informace, významu; Reflexe – ohlédnutí se za procesem učení, jeho zhodnocení, sebehodnocení...) (V. Hornáčková, 2014). Musí si také dostatečně promyslet organizaci, uspořádání a vedení aktivit, neboť v realizační části většinou probíhá více činností najednou, což bývá organizačně náročné (J. Doležalová, 2010).

Třetí fází projektu je jeho **realizace** tj. uvedení naplánovaných činností do praxe. Zde se učitel stává především koordinátorem a instruktorem, u některých činností pouze povzbuzuje, u jiných podněcuje anebo částečně i pomáhá a usnadňuje. U projektů v předškolním vzdělávání zastává hlavně funkci organizátora (J. Doležalová, 2010).

Poslední a velice důležitou fází je **hodnocení** – evaluace. Nehodnotí se pouze výsledky projektu, ale i jeho průběh. Do hodnocení se aktivně zapojuje především žák sám. Může vyjádřit své pocity, prožitky, osvojené vědomosti, či zhodnotit spolupráci se spolužáky, i jednotlivé činnosti (Dvořáková, Kašová, Tomková, 2009). Průběžná evaluace je velice důležitá, učitel na ni může okamžitě reagovat. Flexibilita projektové metody mu umožní přidat pro děti atraktivní a zajímavé aktivity a naopak méně populární, neoblíbené vyřadit. I pedagog provádí průběžnou evaluaci, například z hlediska organizace,

vhodnosti zvolených aktivit, srozumitelností nabízených činností a jejich atraktivností pro děti.

Na závěr je vhodné shrnout úspěšnost celého projektu i jednotlivých dětí (pozitivně hodnotíme samozřejmě všechny děti). I u dětí předškolního věku je velmi důležité ptát se na jejich hodnocení, co se jim líbilo, co se jim podařilo, co považují za důležité, co se dozvěděly. Tato zpětná vazba je pro pedagoga velice důležitá a poskytuje mu mnoho užitečných informací jak o dětech samotných, tak i pro jeho další práci. Průběh projektu je vhodné dokumentovat pomocí fotoaparátu, neboť tak je možné se k němu kdykoliv vrátit a znovu se nad ním zamyslet (J. Doležalová, 2010).

3 Environmentální výchova

Co si vlastně představit pod pojmem environmentální výchova? Liší se nějakým způsobem od ekologické výchovy? Obě tyto výchovy mají svůj základ ve vědě zvané ekologie.

„Ekologie je biologická věda, která se zabývá vztahem organismů a jejich prostředí a vztahem organismů navzájem“ (E. Leblová, 2012, s. 15). Slovník uvádí, že je to věda o ekosystémech, nauka o souvislostech v přírodě (A. Mácha, J. Husták, 2001).

Ekologická výchova je vlastně výchova k ochraně životního prostředí, tj. k utváření takových podmínek života lidí, které neohrožují přírodu, zvířata a živočichy. Je založena na ekologii, což je vědní disciplína zabývající se vztahy mezi organismy, lidmi a prostředím ve kterém žijí a vzájemně se ovlivňují (Průcha, Walterová, Mareš, 2001).

Leblová pojem ekologická výchova vysvětluje jako obor přesahující přírodovědný rámec, zkoumající vztahy mezi organismy a jejich prostředím, který se v minulosti zaměřoval pouze na ohrožené druhy (E. Leblová, 2012).

„Environmentalistika zkoumá působení člověka na ekosystémy. Její náplní je ochrana životního prostředí, prevence znečišťování životního prostředí a náprava a prevence škod vzniklých působením lidí“ (E. Leblová, 2012, s. 15).

Environmentální výchova je pojem poměrně mladý, zaváděný ministerstvem životního prostředí od konce devadesátých let minulého století (E. Leblová, 2012). Pojem environmentální pochází z anglického environment, což znamená prostředí či životní prostředí (A. Mácha, J. Husták, 2001). Dříve se používala označení jako výchova k ochraně přírody, výchova k ochraně a péči o životní prostředí, posléze ekologická či globální výchova. Je to vlastně veškeré výchovné a vzdělávací úsilí, které má za cíl „zvyšovat spoluzodpovědnost lidí za současný i příští stav přírody a životního prostředí“ (K. Jančaříková, 2010, s. 9). Environmentální výchova má za úkol vychovávat k odpovědnému vztahu k přírodě a probouzet v lidech spoluzodpovědnost za stav životního prostředí. Věnuje se i budování správných hodnot, postojů a kompetencí k péči o přírodu (E. Leblová, 2012).

3.1 Environmentální výchova v předškolním věku

Kunc uvádí, že spousta dětí vyrůstá dnes v silně přetechnizovaném a urbanizovaném prostředí. Mají otupený cit pro přírodu, o ni ochuzené prostředí považují za normální a přizpůsobují se mu. Školská zařízení mají tu jedinečnou možnost působit na všechny členy populace a to tak, že jsou prostřednictvím dětí v kontaktu s ostatními členy společnosti (K. Kunc, 1996).

Děti předškolního věku jsou velice empatické, nemají vytvořený žebříček hodnot a jejich smysly jsou otevřeny všemu, co se jim nabízí. Jsou citlivé, vnímavé, snadno se nadchnou pro dobrou věc a svým nadšením dokážou nakazit i všechny dospělé kolem sebe (E. Leblová, 2012).

Pro realizaci environmentální výchovy dětí předškolního věku je velice důležitá responsibilita. Pokud se pedagog dokáže vcítit do potřeb dítěte, poskytuje mu tak nejen vhodné prostředí, ale zároveň mu tím dává příklad, že právě tak vhodně a citlivě se má chovat k mladším či slabším dětem a také k různým rostlinám a živočichům (K. Jančaříková, 2010).

Předškolní věk je pro vytvoření vztahu k přírodě ten nejvhodnější. V tomto věku děti rády vše prozkoumávají a experimentují a to vše jim můžeme poskytnout právě v přírodě. Její přímé pozorování a přirozený styk s ní jsou v tomto věku nenahraditelné (E. Leblová, 2012). I Malaguzzi uvádí, že jedním z nejvhodnějších prostředí pro vzdělávání dětí předškolního věku je příroda sama. Dítě má podle něj tři učitele – prvním jsou rodiče, druhým pedagog a třetím příroda (L. Malaguzzi, 1994).

3.2 Cíle a výstupy environmentální výchovy v předškolním vzdělávání

„Základním cílem environmentální výchovy v předškolním věku je podnítit v dětech touhu poznávat okolní svět a rozvíjet ji v hluboký a trvalý vztah k přírodě, který se později přemění v dovednost poznat v životním prostředí dysfunkce a (ještě později) v chuť přírodu aktivně chránit“ (K. Jančaříková, 2010, s. 12).

Dle Máchala je jedním ze základních cílů environmentální výchovy dosažení vyváženého vztahu mezi odbornými poznatky a citovými a smyslovými prožitky.

Docílíme tak přirozené lásky k přírodě, úcty ke všemu živému a zvýšíme úroveň mezilidských vztahů (A. Máchal, 2000).

Očekávané výstupy související s environmentální výchovou jsou stanoveny v RVP PV.

Na konci školního období dítě zpravidla dokáže:

- orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí (doma, v budově mateřské školy, v blízkém okolí);
- uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc);
- osvojit si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi;
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte;
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.);
- všimnout si změn a dění v nejbližším okolí;
- porozumět, že změny jsou přirozené a samozřejmé (všechno kolem se mění, vyvíjí, pohybuje a proměňuje a že s těmito změnami je třeba v životě počítat), přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem doma i v mateřské škole;
- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí;
- rozlišovat aktivity, které mohou zdraví okolního prostředí podporovat a které je mohou poškozovat, všimnout si nepořádků a škod, upozornit na ně;
- pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, živé tvory apod.) (K. Smolíková, 2004);

Velmi se mi líbí, jak by Jančaříková v návaznosti na zahraniční trendy a na průběžné výstupy odborníků tento výčet doplnila o následující výstupy:

- pohybovat se ve venkovním prostředí (zvládá pohyb po různých terénech a površích) a zabavit se;
- prožívat z pobytu ve venkovním prostředí radost;
- uvědomovat si vzácnost a jedinečnost veškerého (nejen lidského) života;
- vcítovat se do potřeb živočichů a soucítit s trpícími organismy;
- podřizovat vlastní aktivity počasí, ročnímu období a dalším vlivům přírody;
- projevovat úctu k přírodnímu a kulturnímu bohatství prostřednictvím rozvíjení vztahů ke konkrétním několika vybraným krajinným prvkům v okolí MŠ či domova (vztah ke studánce, ke konkrétnímu stromu, k lesu, pasece, starému statku a k přírodě šetrným technologiím);
- učit se péči o vhodně vybrané zvíře a rostlinu;
- rozvíjet své znalosti o přírodě;
- poznat několik modelových druhů organismů;
- uvědomovat si jednoduché souvislosti mezi organismy a jejich prostředím (např. že ryba na suchu lekne);
- vyjmenovat několik typických obyvatel české krajiny (lesa, louky, pole, rybníka)

(K. Jančaříková, 2010).

Praktická část

4 Projekt Louka plná života

Cílem praktické části bylo vytvořit projekt s názvem Louka plná života, který měl za úkol seznámit děti s růstem rostlin, s vývojovými fázemi motýlů a také s uměním pavouků.

4.1 Metodika výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo uskutečněno formou kvalitativního a podrobného vyhodnocení vlastního realizovaného projektu.

4.1.1 Popis zkoumaného souboru

Kvalitativní a podrobné vyhodnocení vlastního realizovaného projektu bylo provedeno pozorováním v přeloučské MŠ a její jedné třídě, v měsíci dubnu a květnu, v časovém rozsahu 7 týdnů.

1. Charakteristika mateřské školy:

Mateřská škola byla otevřena v roce 1979, jako závodní školka Tesly Přelouč. Fungovalo v ní tehdy šest tříd s kapacitou 210 dětí. Od roku 1994 je MŠ v právní subjektivitě, jejím zřizovatelem je město Přelouč. Školka se skládá ze třech pavilónů po dvou třídách a tří samostatných tříd. V roce 2014 a 2015 prošla celkovou rekonstrukcí, na všech pavilónech i třídách proběhla výměna sociálních zařízení, odpadů, podlah a topení. Celá budova byla zateplena a zrekonstruovaly se také zahradní prostory. Celková kapacita mateřské školy je dnes 252 dětí rozdělených do devíti heterogenních tříd (H. Novotná, 2015).

2. Charakteristika třídy:

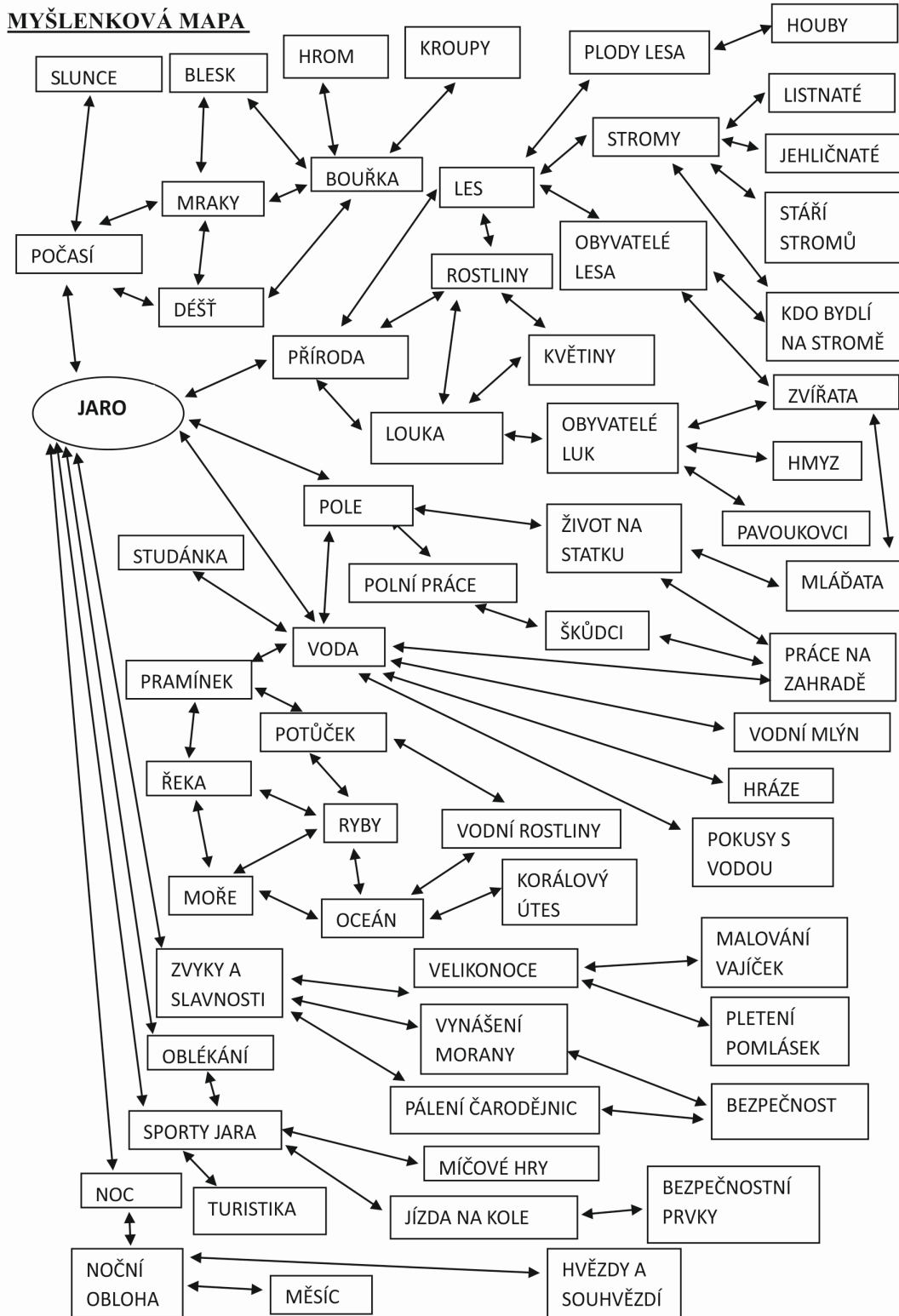
Prostory třídy byly v loňském kompletně zrekonstruované, třída je nově vymalována a vybavena novým nábytkem, to vše přispívá k její příjemné atmosféře. Jedná se o třídu heterogenní s věkovým rozpětím čtyři až šest let. Je zde zapsáno 28 dětí, 19 chlapců a 9 dívek. V průběhu realizace projektu navštěvovalo třídu průměrně 22 až 25 dětí.

4.1.2 Použité metody

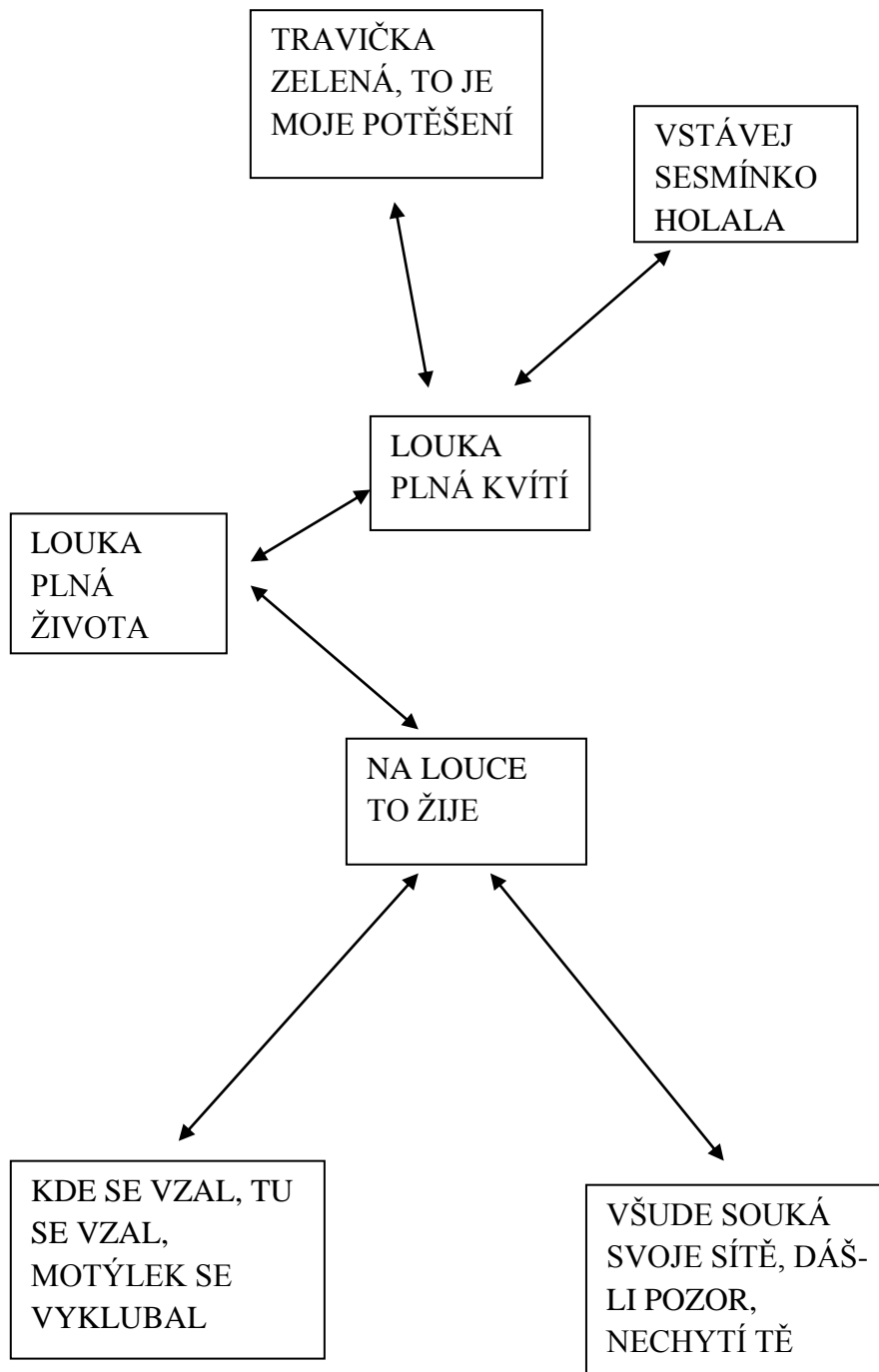
Hlavní metodou bylo pozorování (dětí při činnostech), po té analýza (dětských prací) a také metoda preference (např. při možnosti výběru nejzajímavějšího centra aktivit).

Dalšími použitými metodami byly rozhovor, diskuse a brainstorming (při společném sestavování myšlenkové mapy, vybraných podtémat).

4.2 Výchozí myšlenková mapa

Vybraná podtémata

4.3 Vlastní projekt

TÉMA PROJEKTU: **LOUKA PLNÁ ŽIVOTA**

DÉLKA PROJEKTU: 4 týdny i déle

VĚKOVÁ SKUPINA DĚTÍ: 4 - 6 let

OBLAST, KTERÁ TVOŘÍ JÁDRO PROJEKTU: environmentální výchova

DALŠÍ INTEGROVANÉ OBLASTI: dramatická, pohybová, hudební, pracovní a výtvarná výchova ...

HLAVNÍ CÍL PROJEKTU: Seznámit děti s loukou plnou života, s růstem rostlin, vývojem motýlů a uměním pavouků a tím budovat kladný vztah k přírodě a její ochraně.

DALŠÍ CÍLE DLE RVP PV:

Dítě a jeho tělo

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsah pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí;
- rozvoj a užívání všech smyslů;
- osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí;

Dítě a jeho psychika

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování);
- rozvoj komunikačních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu;

- osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické);
- rozvoj tvořivosti (tvořivé myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření);
- posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.);
- vytváření základů pro práci s informacemi;
- rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit;
- rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání;

Dítě a ten druhý

- vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti apod.);
- rozvoj kooperativních dovedností;

Dítě a společnost

- rozvoj schopnosti žít ve společnosti ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznané;
- seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije;

Dítě a svět

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu;
- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách;

- rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách;
- vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi, společnostmi, planetou Zemí;

METODY TECHNIKY	PŘEDPOKLÁDANÉ ČINNOSTI	POMŮCKY
<p>EVOKACE</p> <p>POBYT VENKU</p> <p>Hromadná forma Komunikace, řešení problémů</p> <p>ENVIROMENT ČINNOST</p> <p>UVĚDOMĚNÍ</p> <p>Vyhledávání a orientace v knize</p> <p>NARATIVNÍ PANTOMIMA řešení problémů</p>	<p>Četba příběhu JARO JE TADY</p> <p>(Kamila Sojková, Jaro, s. 32)</p> <p><i>Chcete se jít děti podívat na louku, jestli se tam něco změnilo a jestli se ta naše travička také tak pěkně zelená?</i></p> <p>I. BADATELSKÁ VÝPRAVA</p> <p><i>Tak teď jsme všichni průzkumníci. Co myslíte, že se na louce změnilo? Tráva je sytě zelená, je svěží...</i></p> <p>Sedneme si v trávě do kruhu a zkoumáme trávu společně všemi smysly – vůně (rozemneme mezi dlaněmi), barva (barví i dlaně – pozor na fleky na oblečení), jak se tráva chová, pokud na ni šlápneme, jak šumí a ohýbá se, pokud foukne větřík (nebo my), tvar stébel, na louce není pouze jeden druh, vyryjeme rostlinku a prohlédneme si ji (pro podrobnější prozkoumání si ji vezmeme s sebou do třídy).</p> <p><i>Rozběhněte se a natrhejte různé květiny a trávy, které zde rostou.</i></p> <p>(Pokud je chladno, nebo vlhko, vezmeme dětem igelitovou fólii a deky na sezení. Nezapomeňte předem vymezit prostor, ve kterém se mohou děti pohybovat).</p> <p>Pokud děti chtějí, mohou ve třídě hledat své přinesené rostlinky v atlasech rostlin (p. učitelka přečte název rostliny a něco o ní). Rostlinky dáme vylisovat.</p> <p>TANČÍCÍ TRAVIČKA</p> <p><i>Děti, pamatujete se, jak se chovala travička, když foukl větřík, nebo když jste na ni šláply. Jak natahovala lístky dychtivě ke sluníčku? A co se s trávou asi děje, když</i></p>	<p>nůžky, lopatka, mikrotenový sáček</p> <p>Různé atlasy rostlin, noviny</p> <p>CD s příjemnou dynamickou hudbou</p>

	<p><i>prší? Má to ráda? A co když je sucho nebo zima? Představte si, že jste travička a rostete si na louce. Pokuste se pohybovat a cítit se jako ona. Nezapomeňte, že travičku drží na místě kořínek.</i></p> <p>Pustíme hudbu a doplňujeme o komentář např. <i>Je krásný slunný den, začal foukat větřík, ochladilo se, prší, přes louku přeběhly děti... Pomalu se stmívá, travička jde spát.</i></p>	
<p>VÝTVARNÁ ČINNOST</p> <p>Individuálně</p>	<p>RELAXACE</p> <p>Děti leží na zemi, poslouchají hudbu. Co myslíte děti, zdají se travičce také sny? A o čem se jí může zdát? O květkách? O sluníčku? O deštičku? O dětech či zvířátkách, které po ní chodí, nebo na ni žijí? Uvolněte se a přemýšlejte.</p> <p>K práci můžeme dětem pustit stejnou hudbu jako při relaxaci</p>	<p>CD s relaxační hudbou</p>
<p>REFLEXE</p> <p>Sebeprezentace</p>	<p>SEN PANÍ TRÁVY</p> <p>Děti pokuste se nakreslit, co jste si představovaly, že se té travičce zdálo.</p> <p><i>Máte moc krásně obrázky, tak si je teď prohlédneme všichni společně.</i> Děti sedí v kruhu a postupně ukáží všem kamarádům svůj obrázek – sen a vysvětlí, o čem se jejich travičce zdálo.</p> <p><i>Chtěli byste se naučit písničku o travičce?</i></p>	<p>čtvrtka A3, temperové barvy, plochý štětec, paleta, sklenička s vodou.</p>
<p>HUDEBNĚ RYTMICKÁ ČINNOST</p> <p>Hromadná forma</p>	<p>Písnička: TRAVIČKA ZELENÁ</p> <p>(Jaroslav Stojan, Maličká su 1, s.)</p> <p>Písničku děti nejprve naučíme pouze za doprovodu klavíru.</p> <p>Písničku jste se hezky naučily, tak si ji ještě doprovodíme na hudební nástroje. Můžeme si sami vymyslet improvizovaný doprovod.</p>	<p>Ozvučná dřívka, činelky, triangl, zvonkohra</p>
<p>EVOKACE</p>	<p>KDESE VZALA, TU SE VZALA, ROSTLINKA SE VYKLUBALA</p> <p><i>Kde se děti bere taková rostlinka? Děti sdělují svůj názor, diskuse o tom, z čeho všeho rostou rostlinky – co</i></p>	

Literární činnost	se seje (semínka) a co sází (sazenice).	
NARATIVNÍ PANTOMIMA	<p>Četba pohádky JAK ZASADILI SEMÍNKO (Václav Čtvrtek, Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky, s. 22) – rozbor textu.</p> <p><i>Co kdybychom si vyzkoušeli, jak takové semínko klíčí a roste? Teď vás všechny do takových semínek začaruji a vy zkusíte „vyklíčit“ a vyrůst v rostlinku, květinu. Děti si lehnou na koberec jako semínka a při hudbě se snaží pohybem ztvárnit klíčení semínka.</i></p>	CD s klidnou hudbou
UVĚDOMĚNÍ	<p><i>Chtěli byste si také zkusit zasít semínka? Co budeme asi všechno potřebovat?</i> Diskuze.</p>	Semena růz. druhů
ENVIRONMET ČINNOST	<p>Sejeme semínka fazolí, hrášku a pšenice (lze využít i jiná) několika způsoby:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. necháme naklíčit na misce s mokrou vatou (fazole, hrách); 2. sejeme do obyčejného květináče s hlínou (pšenice); 3. sejeme do skleněného květináče tak, aby bylo semínko těsně u jeho stěny-možnost pozorování postupu klíčení (fazole, hrách); 4. do zavařovací sklenice-smotáme papírovou kuchyňskou utěrku dovnitř sklenice a mezi utěrku a stěnu sklenice vložíme semena (hrách, fazole), doprostřed zalijeme vodou; 	rostlin, hlína, skleněný květináč, zavařovací sklenice, papírové kuchyňské utěrky, vata, miska, obyčejný květináč
REFLEXE		
Komunikace	<p><i>Teď už jen budeme pozorovat, jakým způsobem a jak rychle budou semínka klíčit. Co nesmíme každý den zapomenout? (zalévat)</i></p> <p><i>Líbilo se vám hrát si na zahradníky? Co se vám líbilo nejvíce? Jaký způsob setí se vám zdál nejzajímavější?</i></p> <p>Komunitní kruh-posíláme papírovou kytičku, kdo ji drží, říká své pocity, svůj názor.</p> <p><i>A co kdybychom si to vše postupně zakreslili? Ale kam? Co kdybychom si vytvořily svůj badatelský deník a do něj vše zaznamenávali, jako opravdoví vědci.</i></p>	
VÝTVARNÁ PRACOVNÍ ČINNOST	<p>BADATELSKÝ DENÍK</p> <p>POSTUP: děti si na přední desky sešitu nalepí svou fotografii a okolo ji ozdobí podle své fantazie pomocí vyražených ozdob či vystříhaných tvarů z barevných papírů.</p>	Sešit s bílými papíry a tvrdšími deskami, fotografie dítěte, barevné papíry,
individuálně		

<p>Sebeprezentace</p>	<p>(Pokud nemáme k dispozici fotografie dětí, můžeme použít školkové značky.)</p> <p><i>Krásně jste si deníky vyzdobily tak si je teď prohlédneme.</i></p> <p>Děti sedí v kruhu a postupně ukáží všem kamarádům svůj deník, vysvětlí, proč a co na výzdobu použily.</p>	<p>různé druhy razniček (lístečky, motýlci, sluníčko), nůžky, lepidlo</p>
<p>EVOKACE</p>	<p><i>Co všechno bychom si mohli do deníku zaznamenat? Co už jsme na louce viděli? Co bychom mohli ještě na louce vidět?</i></p>	
<p>Hromadná forma</p>		
<p>Komunikace</p>	<p>II. BADATELSKÁ VÝPRAVA</p>	
<p>řešení problémů</p>	<p><i>Děti, dnes půjdeme znovu prozkoumat velkou louku a zaměříme se na její obyvatele. Jako správní badatelé si sebou vezmeme lupu a hlavně badatelský deník.</i></p>	<p>batůžek, lupa, deník, pastelky, fotoaparát (učitelka)</p>
<p>ENVIRONMET ČNNOST</p>	<p>CESTA ZA POZNÁNÍM</p> <p><i>Teď jste všichni badatelé a průzkumníci. Pohybujte se potichu a snažte se objevit co nejvíce obyvatel této louky.</i></p>	
<p>UVĚDOMĚNÍ</p>	<p><i>Do deníku si je zakreslete, abyste na ně nezapomněli. Já vás budu obcházet a postupně je fotografovat.</i></p>	
<p>IMPROVIZACE</p>	<p><i>Teď se všichni proměníme v obyvatele louky a pěkně se po ní proletíme, proběhneme, proplazíme...podle toho, kdo se v co proměnil.</i></p> <p>Paní učitelka postupně prochází a ptá se dětí, v koho se proměnily a proč.</p>	
<p>REFLEXE</p>	<p>(Nezapomeňte předem vymezit prostor, ve kterém se mohou děti pohybovat)</p>	
<p>Diskuse</p>	<p><i>Jak se vám děti líbilo na louce? Teď si všichni prohlédneme, co jste tam objevily.</i></p>	
<p>Sebeprezentace</p>	<p>Děti postupně listují svým deníkem a představují ostatním své kresby obyvatel louky.</p>	
<p>EVOKACE</p>	<p>Článek: MOTÝLI</p> <p>(Vítězslava Benešová, Korálky poznání – průvodce naučnou stezkou, s. 44)</p> <p><i>Děti, zkusíme se také zrodit jako motýlci?</i></p>	

<p>NARATIVNÍ PANTONIMA</p> <p>Řešení problémů</p> <p>Individuálně</p> <p>Hodnocení</p>	<p>KDE SE VZAL, TU SE VZAL, MOTÝLEK SE VYKLUBAL</p> <p>POSTUP: Děti „začarujeme“ do motýlích vajíček a na hudbu se pomalu vyklubají jako housenky, pohybují se jako housenky a „pořádají“ rostlinky, poté si „vylezou“ na „strom“ a zakuklí se. Sluníčko (paní učitelka) je postupně probudí poklepáním a z kukly se vysouká motýlek. Nechá si oschnout křídélka jedno po druhém a rozletí se na kytičku, aby se nasosal nektaru.</p>	<p>CD s klidnou hudbou velké papírové květiny</p>
<p>UVĚDOMĚNÍ</p>	<p><i>Děti líbilo se vám hrát si na motýlky? A jako co jste se cítily nejlépe? Komu se líbilo být vajíčkem, stoupne si k obrázku vajíčka, komu housenkou k obrázku housenky, kdo byl rád kuklou tak ke kukle a komu se líbilo být motýlkem tak k motýlkovi.</i></p> <p>RELAXACE</p> <p>Děti si pohodlně lehnou na koberec, pustíme stejnou hudbu, jako když si děti hráli na motýlky.</p> <p><i>Děti, zavřete oči a představte si, jak se z malého vajíčka, přes housenku a kuklu vyklubal motýlek. Jak ten váš vysněný motýlek bude asi vypadat, jaký bude mít tvar křídel, a jakou bude mít barvu?</i></p>	<p>obrázky vývojových stádií motýla – vajíčko, housenka, kukla, motýl</p>
<p>VÝTVARNÁ ČINNOST</p> <p>Individuálně</p> <p>REFLEXE</p> <p>Diskuse</p>	<p>KOUZELNÍ MOTÝLCI</p> <p>POSTUP: Děti si nejprve prohlédnou obrázky motýlů, aby viděly, jakou má motýl stavbu těla a po té se dají do malby svého motýla.</p> <p><i>Děti a teď namalujte svého vysněného motýlka, ve kterého byste se chtěli proměnit.</i></p> <p><i>Líbilo se vám malování? Tak se na ty obrázky společně podíváme.</i></p> <p>Sedneme si s dětmi do kroužku a každý postupně ukáže svého motýlka a nějak ho pojmenuje.</p> <p><i>Všem se vám motýlci moc povedli a chtěli byste se naučit písničku o motýlcích?</i></p>	<p>Čtvrtka A3, temperové barvy, paleta, kelímek s vodou, ploché štětce různých velikostí, obrázky motýlů</p>
<p>HUDEBNĚ RYTMICKÁ</p>	<p>Písnička: MOTÝLI</p> <p>(E. Hurdová, E. Picková a M. Tetourová, Hrajeme si ve</p>	<p>metalofon, zvonkohra</p>

ČINNOST	školce, s. 110)	(Pokud
Hromadná forma	Děti si mohou poslechnout písničku nejprve na CD, které	nemáme
EVOKACE	je součástí knihy a po té se ji naučit za doprovodu	k dispozici
	klavíru.	tyto hudební
	<i>Písničku jste se hezky naučily, tak si ji ještě doprovodíme</i>	nástroje, lze
	<i>na hudební nástroje.</i>	vymyslet
	U této písničky je do not zapsaný jednoduchý doprovod,	impr.
	který zvládnou bez problémů předškolní děti.	doprovod,
		např.
	<i>Písnička se vám moc povedla a teď se trochu</i>	činelky
	<i>proběhneme, chcete?</i>	a chrastící
IMPROVIZACE		vajíčka)
Řešení	MOTÝLÍ LET	CD
problémů,	<i>Děti vezměte si šátky - jako motýlí křídla a vnímejte</i>	s hudbou co
Individuálně	<i>hudbu. Představte si, jak motýlek létá podle ní – jako</i>	mění
UVĚDOMĚNÍ	<i>když hudba vyjadřuje náladu motýlka, nebo třeba počasí,</i>	dynamiku,
CENTRA	<i>ve kterém létá, a staňte se motýlkem.</i>	různobar.
AKTIVIT	MOTÝLCI POKAŽDÉ JINAK	šátky
Práce ve	<ul style="list-style-type: none"> • výtvarný ateliér: 	čtvrtka A4
skupinách	<p>POSTUP: Děti na jednu polovinu čtvrtky nakreslí</p>	přeložená na
VÝTVARNÁ	polovinu motýla a druhou získají jejím obtiskem.	polovinu,
ČINNOST	<ul style="list-style-type: none"> • literární koutek: 	vodové
VYHLEDÁV. A	<p>POSTUP: Děti mají za úkol najít v encyklopediích</p>	barvy,
ORIENTACE	motýlky na našich fotografiích a mohou si v knihách	kulaté štetce
V KNIZE	vybrat motýla, který se jim nejvíce líbí a prozkoumat,	různé
	proč se jeden z motýlů jmenuje babočka paví oko.	velikosti,
	<ul style="list-style-type: none"> • grafomotorika: 	obrázky
	Pracovní list let motýlků mezi květinami (viz příloha A).	motýlů pro
		inspiraci
		různé
		encyklopedi
		e motýlů –
		našich i
		cizokrajných
		, fotografie
		motýlů
		pořízené na
		louce, paví
		pero

ROZVÍJENÍ PŘEDMAT. PŘEDSTAV	<ul style="list-style-type: none"> • matematika: <ul style="list-style-type: none"> - pracovní list Má každý motýl svou květinku? (viz příloha B); - záhon květů pro motýly, podle předem daného vzoru děti „sází květiny“ na polystyrénové „záhonky“; 	papírové květy různých barev na špejli (různý počet okvětních lístků), polystyrénové desky
ENVIRONM. ČINNOST	<ul style="list-style-type: none"> • pokusy a objevy: <p>POSTUP: Děti si nejprve pořádně prohlédnou motýli pomocí lupy. Postupně si vyzkouší pít „sosáčkem“ - krátkým brčkem – tři hustoty nápoje, po té to samé dlouhým brčkem – co je snadnější, co těžší.</p>	lupa, motýli v entomologické krabici, brčka dvou délek (20cm, 50cm), hrnečky s vodou, mlékem a jogurtovým nápojem
KONSTRUKT. ČINNOST	<ul style="list-style-type: none"> • konstrukce a kostky <p>POSTUP: Děti vytvořte louku plnou květů, aby se tady motýlkům líbilo.</p> <p>Ke každému z center nezapomeňte dát cedulku s počtem dětí, které zde mohou pracovat.</p> <p>Děti se postupně v centrech vystřídají.</p> <p>Komunitní kruh: <i>Děti jak se vám líbily činnosti? Co vše jste v centrech dělali a co se dozvěděli?</i></p> <p>Děti postupně sdělují své zážitky a poznatky z práce.</p>	různobarevná víčka od PET lahví
REFLEXE	<p><i>Postavte se k centru, ve kterém vás to nejvíce bavilo. Volbu dětí nekomentujeme.</i></p>	
EVOKACE	<p>LEŤ, MOTÝLKU LEŤ</p>	
POHYBOVÁ HRA	<p>POSTUP: Každé dítě si vezme šátek a tak se promění v motýlka (šátek drží oběma rukama za zády, jako motýlí křídla). Děti se rozdělí do skupin podle barev šátků a jdou do svého domečku (stejně barevná obruč). Paní učitelka hraje na tamburínu a řekne barvu – motýlci této barvy běhají. Pokud přestane hrát, motýlci musí do svého domečku. Mohou běhat i barevné kombinace motýlků.</p>	čtyři barvy šátků, tamburína, čtyři barvy obručí (stejně jako šátky)
IMPROVIZ. HRA NA „SOCHY“	<p><i>Ted' hru trochu pozměníme.</i></p> <p>POSTUP: Pokud hraje hudba, děti létají jako motýlci (mohou si i sednout jako na kytičku, nebo jiný předmět), jakmile hudba ztichne, děti ztuhnou jako sochy.</p>	CD s taneční hudbou,

Hromadná forma	(Pokud nemáme k dispozici šátky, lze použít proužky krepového papíru.)	barevné šátky.
UVĚDOMĚNÍ	<p>RELAXACE</p> <p>POSTUP: Děti si pohodlně lehnou na koberec, pustíme relaxační hudbu.</p> <p><i>Děti, zavřete oči a představte si, že jste motýlek – vlastně zatím vajíčko motýlka – jak se vylihnete jako housenka, krmíte se – pořádně a hodně, najdete si vhodné místo na zakuklení, zakuklíte se, spinkáte v kukle – co se asi takové housence v kukle zdá? – kukla praskne, motýlek oschne a rozletí se do světa – dívá se na svět z výšky, vybírá si květy, ze kterých se napije, hledá bezpečné místo na přenocování a usíná.</i></p> <p>Hudba skončí, děti se pomalu posadí.</p> <p>POMALU SE LOUČÍME S MOTÝLKY</p>	CD s relaxační hudbou
REFLEXE	<p>Komunitní kruh:</p> <p>Děti se posadí do kroužku a postupně si připomeneme vše, co jsme se dozvěděli o motýlech. Každé z dětí si vybere obrázky vývojových stádií motýlka, seřadí si je před sebe ve správném pořadí – vzájemně si to zkontrolují a nalepí je do svých deníků.</p> <p><i>Líbili se vám hry a činnosti s motýlky? Naučíme se o nich pěknou básničku?</i></p>	barevné obrázky vývojových stádií motýla (dostatečné množství, aby se dostalo na všechny děti), lepidlo, badatelský deník
LITERÁRNÍ ČINNOST	<p>MOTÝLI</p> <p>K. V. RAIS</p> <p>Motýli, motýli bílí a zlatí, přiletí, zaletí, v slunci se ztratí. Motýli, motýli, to živé kvítí, pestří se na keři, na trávě svítí. Po louce za nimi nožka má běží, po bílé pěšince, po trávě svěží. (Zdena Čížková, Ekologická výchova nejmenších a malých, s. 63)</p> <p><i>Chtěli byste si děti vychovat svoje vlastní motýlky?</i></p>	
ENVIRONM. ČINNOST	<p>Pokud si chceme vše vyrobit sami, podrobný postup i s potřebami najdeme v knize EKOLOGICKÁ VÝCHOVA NEJMENŠÍCH A MALÝCH PROJEKTY autor Z. Čížková (s. 64), nebo si můžete vše potřebné objednat např. na internetové adrese http://www.smart-toys.cz/insect-lore/zive-motyli-sady/motyli-zahradka-5-</p>	
Hromadná činnost		

<p>EVOKACE</p> <p>Diskuse</p> <p>Řešení problémů</p> <p>Hromadná forma</p> <p>UVĚDOMĚNÍ</p> <p>POHYBOVÁ HRA</p> <p>Skupinová forma</p> <p>Hra v roli</p> <p>Interpretace</p>	<p>housesnek-butterfly-garden.html.</p> <p>Děti si mohou postupně zakreslovat změny, které při vývoji motýlů probíhají.</p> <p>Vše zakončíme slavnostním vypuštěním našich motýlů na zahradě či na jiném příhodném místě za přítomnosti dětí i jejich rodičů.</p> <p>VŠUDE SOUKÁ SVOJE SÍŤ, DÁŠ-LI POZOR, NECHYTÍ TĚ</p> <p><i>Kdo z vás děti ví, o kom si asi budeme povídat? Správně, o pavoučích.</i></p> <p>Četba pohádka PAVOUČEK PŘÍTEL</p> <p>(A. Vaněček - E. Opravilová, V. Gebhartová, Rok v mateřské škole, s. 193)</p> <p>Komunitní kruh:</p> <p><i>Děti, kde všude si dělal pavouček Skokan pavučinky? Kde všude se dají takové pavučiny najít? Na co slouží pavoučkovi pavučina? Co všechno pavouček jí? Myslíte, že byl Tomášek dobrý přítel pavoučka?</i></p> <p><i>Děti, pořádně si prohlédněte pavouky a řekněte mi, co vás na nich zaujme.</i></p> <p><i>Jaký je rozdíl mezi motýlem a pavoukem?</i></p> <p>Dětem vysvětlíme, že pavouk není hmyz jako třeba motýl, od hmyzu se liší např. počtem nohou (pavouk osm, hmyz šest) a rozdělením těla (pavouk dvě části, hmyz tři).</p> <p>(Pokud se některé z dětí bojí pavouků, nenutíme je k prohlížení pavouků v entomologické krabici.)</p> <p>HRA NA PAVOUKA</p> <p>POSTUP: Jedno z dětí je pavouk, ostatní jsou mušky. Pavouk je na jedné straně místnosti a mušky stojí na druhé. Paní učitelka říká: „Pavouk souká svoje síť, pozor muško, zachytí tě.“ Po pronesení těchto slov přebíhají mušky na druhou stranu a pavouk se je snaží chytit. Koho chytí, ten se stává také pavoukem. Pavouci se drží za ruce, nesmí se pustit, a hra pokračuje stejně dál.</p>	<p>obrázky pavučin na různých místech, pavouci v entomologické krabici (pokud nemáme tak obrázky pavouků), obrázky motýlů a jiného hmyzu</p>
--	---	--

<p>VÝTVARNÁ A PRACOVNÍ ČINNOST</p> <p>Skupinová forma</p>	<p>PAVOUČEK KAMARÁD</p> <p>POSTUP: Děti se rozdělí do skupin cca po čtyřech až šesti a rozdělí si práci. Tělo pavouka vytvoříme zmuchláním hedvábného papíru do veliké koule, pomocí provázku z části oddělíme hlavu (vyvážeme ji), papíry A4 smotáme od růžku do pevné ruličky (metoda pedig), v polovině je přehneme a nalepíme jako pavoučí nohy (z každé strany těla čtyři). Po zaschnutí lepidla si mohou děti pavouka dle své fantazie dobarvit (oči, pusa, kresba na zádech...).</p>	<p>Hedvábný papír, provázek, nůžky, papíry A4, lepidlo, černý fix</p>
<p>REFLEXE</p> <p>Hromadná forma</p> <p>Diskuze</p> <p>Hodnocení</p>	<p>Komunitní kruh: Děti se ve skupině domluví a jeden z nich představí jejich pavoučka ostatním – jak se jmenuje, kde bydlí, který hmyz rád jí...</p> <p>Potom každé z dětí dostane dvě víčka od PET lahve (vždy skupinka stejnou barvu), ke každému pavoučkovi dáme nádobku a děti vhazují víčka k pavoučkovi, který se jim nejvíce líbí – nesmí však vhazovat víčka ke svému pavoučkovi. Paní učitelka se také zúčastní bodování (dorovnává body tak, aby na tom nikdo nebyl špatně).</p> <p><i>Všem se vám pavoučci povedli. A co byste řekli tomu, že bychom se teď o takovém pavoučkovi naučili písničku. Chcete?</i></p>	
<p>EVOKACE</p> <p>HUDEBNĚ-POHYBOVÁ ČINNOST</p> <p>Hromadná forma</p>	<p>Písnička: LEZE, LEZE PAVOUČEK</p> <p>(Inka Rybářová, ZPÍVÁLEK, s. 84)</p> <p><i>Ref.: Leze, leze pavouček, na hlavě má klobouček, a na nohou botičky, natahuje nožičky. Jen co splete pavučinu, políčí si na svačinu, s velkou chutí pak dá si komáří párky, klobásy.</i></p> <p><i>1. Snad nebojíš se pavoučka, je to jenom zvířátko, jen je menší než-li Ty, nebo kořátko. Bojí se víc než-li Ty, že mu někdo ublíží, po muškách se z úkrytu plaše rozhlíží- jó!</i></p> <p><i>Ref.: Leze, leze ...</i></p>	

<p>HRA V ROLI IMPROVIZACE</p>	<p><i>2. Z vajíček se narodí pavoučí miminka, v pavučině houpá je pavoučí maminka. Všechny děti stejné jsou, i ty pavoučí, to co by dělat neměli, se nejdřív naučí- jó!</i> Ref.: Leze, leze...</p> <p><i>Nejprve si celou písničku poslechneme. Můžeme využít volně přístupnou internetovou stránku Inky Rybářové, kde lze písnička spustit.</i> <i>http://www.inkarybarova.cz/index.php?ident=tvorba</i> Naučíme děti text a melodii písničky, povíme si o čem je a podle textu si písničku zahrajeme.</p>	
<p>CENTRA AKTIVIT</p> <p>Práce ve skupinách</p> <p>VÝTVARNÁ A PRACOVNÍ ČINNOST</p>	<p>PAVOUČEK POKAŽDÉ JINAK</p> <ul style="list-style-type: none"> • výtvarný ateliér: <p>POSTUP: polystyrénové vajíčko obarvíme fixou, drátky ohneme v půlce, do každého boku vajíčka napícháme čtyři drátky (nohy) a dokreslíme pavoučkovi fixou obličej.</p>	<p>polystyréno vá vajíčka, fixy, chlupaté drátky</p>
<p>VYHLEDÁV. A ORIENTACE V KNIZE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • literární koutek: <p>POSTUP: Děti mají za úkol najít v encyklopediích pavouky na našich fotografiích a mohou si v knihách vybrat pavouka, který se jim nejvíce líbí.</p>	<p>různé encyklopedie obsahující pavouky – naše i cizokrajné, fotografie pavouků pořízené na louce</p>
<p>ROZVÍJENÍ PŘEDMAT. PŘEDSTAV</p>	<ul style="list-style-type: none"> • grafomotorika: <p>- pracovní list pavouk souká pavučinu, všímáme si pravidelného tvaru, počítáme, kolik usoukal pavouček dokola vláken (viz příloha C).</p>	
<p>ENVIRONM. ČINNOST</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pokusy a objevy: <p>POSTUP: Děti si nejprve pořádně prohlédnou pavouky pomocí lupy. Po té si vyzkouší uplést svoji pavučinu na</p>	<p>lupa, pavouci v entomologické krabici,</p>

<p>KONSTRUKT. ČINNOST</p>	<p>korkové destičky.</p> <ul style="list-style-type: none"> • konstrukce a kostky: <p>POSTUP: Děti vytvořte louku plnou květů, a travičky, aby si tady mohli pavoučci soukat svoje pavučinky.</p>	<p>korkové destičky s napíchanými špendlíky, tenký provázek</p>
<p>REFLEXE Diskuse</p>	<p>Komunitní kruh: <i>Děti jak se vám líbily činnosti? Co vše jste v centrech dělali a co se dozvěděli?</i></p> <p>Děti postupně sdělují své zážitky a poznatky z práce.</p> <p><i>Postavte se k centru, ve kterém vás to nejvíce bavilo. Volbu dětí nekomentujeme.</i></p> <p><i>Co kdybychom si vyzkoušeli udělat takovou velikou pavučinu venku na naší zahradě?</i></p>	<p>různé stavebnice (např. Lego...)</p>
<p>ENVIROM. ČINNOST Skupinová forma Land Art</p>	<p>PAVUČINA</p> <p>POSTUP: Děti se rozdělí do skupinek, najdou si vhodné místo pro svou pavučinu – mezi stromy, keři, prolézačkami...- a pomocí proplétání a vázání provázku vytvoří svou pavučinu. Mohou sebou vzít na zahradu své pavoučky z polystyrénu a na pavučiny je zavěsit. Vše dokumentujeme pomocí fotoaparátu.</p>	<p>provázek, fotoaparát</p>
<p>UVĚDOMĚNÍ Diskuse</p>	<p>Můžeme si vyzkoušet, jak pavouk cítí mušku, která přistane na pavučině – děti si chytanou na krajích každý jedno „vlákno“ pavučiny a paní učitelka chodí kolem pavučiny a vždy do jednoho vlákna opatrně cvrnkne, reaguje dítě (pavouček), jehož vlákno se pohnulo.</p> <p><i>Pavučiny se vám moc povedly. Bylo to lehké, nebo těžké vytvořit pavučinu? Bylo těžké rozpoznat, kde přistála muška?</i></p> <p>Postupně necháme každé dítě, aby se vyjádřilo.</p>	
<p>IMPROVIZACE Skupinová forma ŽIVÉ OBRAZY</p>	<p>PAVOUČCI JAKO ŽIVÍ</p> <p>POSTUP: Rozdělíme děti do skupinek po šesti.</p> <p><i>Děti pokuste se společně utvořit ze sebe ve skupině jednoho pavoučka. Až budete připraveni, pavoučka předvedete ostatním – třeba chůzí, tanec či spánek.</i></p> <p><i>Ted' zkusíme všechny pavoučky dostat k sobě a vytvořit</i></p>	<p>CD s veselou, ale pomalou hudbou</p>

Hromadná forma	<i>krásný živý obraz.</i>	
UVĚDOMĚNÍ	PAVUČINA PŘÁTELSTVÍ	
Hromadná forma	POSTUP: Děti se posadí do kruhu, postupně si kutálí klubíčko – u koho je, vyjádří své pocity, jak by se měli lidé chovat při procházce po louce, nebo naopak jak by se chovat neměli – každý řekne jednu věc a klubko pošle	klubko silnějšího provázku nebo vlny, pavoučci co děti vyrobily z hedváb.
Diskuse		
Řešení problémů	dalšímu kamarádovi napříč kruhem, přičemž drží provázek – tak se utvoří pavučina, kterou lze zvednout a pohoupat na ní papírové pavoučky.	papíru
REFLEXE	POMALU SE LOUČÍME S PAVOUČKY	
	Komunitní kruh:	
	Děti se posadí do kroužku a postupně si připomeneme vše, co jsme se dozvěděli o pavoucích. Každé z dětí si vybere obrázky pavouků a svých pavučin a nalepí je do svých deníků.	barevné fotografie pavouků pořízené při procházce loukou, fotografie venkovních dětmi vyrobených pavučin (dostatečné množství, aby se dostalo na všechny děti), lepidlo, badatelský deník
LITERÁRNÍ	LENOŠIVÝ PAVOUK	
ČINNOST	Leží pavouk o hladu, mizernou má náladu, mušku on chtěl posvačit, velkou díru má však síť.	
Hromadná forma	Místo tkaní lenošil, pod květem se uložil, netřeba ho litovat, jen ať začne pracovat.	
	Tak se rychle postavil, síť si pěkně opravil, hlad ho dále nemučí, každý se tak poučí.	
	<i>Krásně jste se básničku naučili, tak ji nezapomeňte doma přednést rodičům.</i>	

4.4 Průběžná evaluace projektu

Prvním velkým úkolem bylo prozkoumání jarní louky – I. BADATELSKÁ VÝPRAVA. Na louce jsme byli naposledy v zimě a tak mohly děti porovnávat změny. Menší problém nastal při usedání na trávu do kruhu. Dvě holčičky a jeden chlapec se báli, že se umažou a maminka se bude zlobit. Po chvíli se obavy rozplynuly a už s námi zkoušeli vlastnosti trávy – váleli sudy, otiskávali dlaně, čichali její vůni a mnuli ji v rukou.

Překvapilo mě, jak děti vymýšlely další a další varianty testů – dělaly na trávě uzlíky, různě ji splétaly, omotávaly stébla kolem klacíku (jako plazivé květiny) a zkoušely, jak silně musí fouknout, aby ji ohnuly.

Některé děti měly problém v rozhodování, kterou rostlinku si mají vzít sebou do školky, chtěly si jich vzít víc. Vysvětlila jsem jim, že kdyby si každý natrhal moc rostlin, na louce by jich moc nezbylo.

Ve školce se hned dali do hledání a prohlížení encyklopedií. Starší děti pomáhaly mladším a překvapilo mě, jak byly ve vyhledávání úspěšné.

Obr. 1 - I. Badatelská výprava

Obr. 2 - Vyhledávání a určování rostlin

Obr. 3 - Vyhledávání a určování rostlin Obr. 4 - Vyhledávání a určování rostlin

Narativní pantomima TANČÍCÍ TRAVIČKA se dětem opravdu povedla. Dokonce jsme ji rozvinuli dále a děti vyjadřovaly pocity trávy, jak se může cítit. Předváděli scénky, travička je smutná a druhá ji utěšuje, jednomu lístku je zima a ostatní se ho snaží zahřát. Postupně děti předváděly, jak se rostlinka cítí, a ostatní hádaly. Nejvíce se všem líbilo, jak jejich kamarádka Sofie předváděla travičku, kterou šimrá mravenec.

Nakonec se uložili ke „spánku“ a představovali si, co se může takové trávě zdát. Své sny převedli do obrázku. Své obrázky samy okomentovaly - smutná, veselá, roztančená....

Obr. 5 - Sen paní trávy

Další částí tohoto projektu byla část s názvem, KDE SE VZALA, TU SE VZALA, ROSTLINKA SE VYKLUBALA. Děti se s nadšením pustily do setí semínek. Některé argumentovaly, že doma pomáhají na zahrádce rodičům a proto vše umí. Zaujal je však nový způsob – semínko v zavařovací sklenici. Tento způsob setí, následného klíčení a růstu jsem také neznala. Bylo zajímavé pozorovat každodenní změny a postupný růst různě zasetych rostlin. Děti neustále kontrolovaly, zda jsou dostatečně zalité, jestli mají dost světla a jak vyrostly.

Nejvíce se dětem líbilo pozorování semene fazole v zavařovací sklenici. Myslím, že bylo nejpřehlednější a nejlépe pozorovatelné.

Pro záznam růstu a dalších „vědeckých zjištění“ si vyrobili každý svůj BADATELSKÝ DENÍK. Do něj si pak zaznamenávali vše, co považovali za důležité (nákresy, vylišované rostliny ...). Většinou si děti pamatují útržkovitě, co vše ve školce děláme, ale podle svých deníků dokázaly vyprávět plynule, co jsme zažili v říši rostlin.

Obr. 6 - Různé způsoby setí semen

Obr. 7 - Ukládání semen na mokrou vatou

Obr. 8 - Klíčení semene v zavařovací sklenici

Obr. 9 - Klíčení a růst rostlin v hlíně

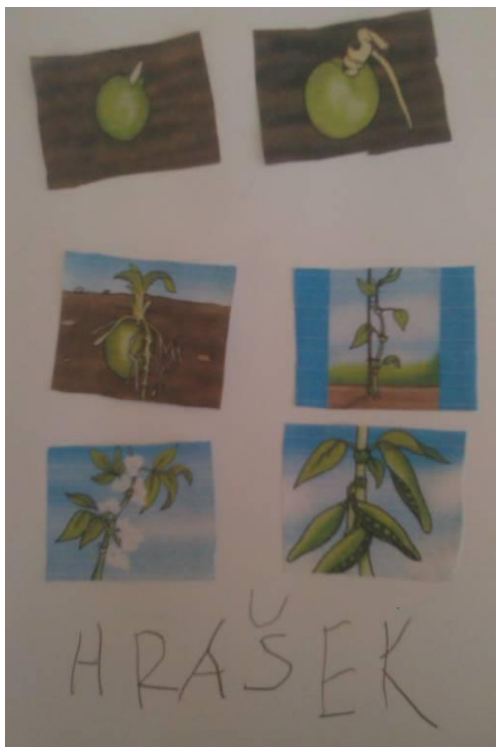
Obr. 10 - Klíčení a růst rostlin na vatě

Obr. 11 - Porovnávání různých způsobů pěstění

Obr. 12 - Nejzajímavější způsob klíčení a růstu
 Obr. 13 - Badatelské deníky

Obr. 14 - Záznam v deníku, dějová posloupnost klíčení semene hrachu
 Obr. 15 - Záznam v deníku, vylisovaná rostlina

Obr. 16 - Záznam v deníku, vylisovaná rostlina

Obr. 17 - Záznam v deníku, vylisovaná rostlina

Další BADATELSKÁ VÝPRAVA nás zavedla zpět na louku. Děti poprvé pracovaly s lupou, což jsem netušila, a tak se chodily často ptát, jak se používá. Bylo zapotřebí je svolat a nejprve je to naučit. Pak už pečlivě hledaly a zaznamenávaly.

Z této situace jsem si vzala ponaučení - je dobré si zjistit předem, co již děti dělaly a co ne a připravit se na danou činnost např. ve třídě či na zahradě MŠ.

Zatím mi obrázky neukazovaly, daly mi svůj denník a předváděly, co nakreslily. Já a má kolegyně jsme hádaly, jakého obyvatele louky děti našly. Po pečlivém prohlédnutí obrázků jsme prozkoumali a přečetli vývěsní tabuli u námi sledované louky. Byla zde informace o výskytu motýla modráška bahenního, který je zvláštní svou závislostí na mravencích.

I když jsem se na tento projekt připravovala studiem různých encyklopedií, byla pro mne jeho symbióza s mravenci stejně ohromující jako pro děti. Pro příště si budu muset lépe prostudovat specifika zkoumaného místa a jeho obyvatel.

Obr. 18 - II. Badatelská výprava, práce s lupou

Obr. 19 - II. Badatelská výprava, práce s lupou

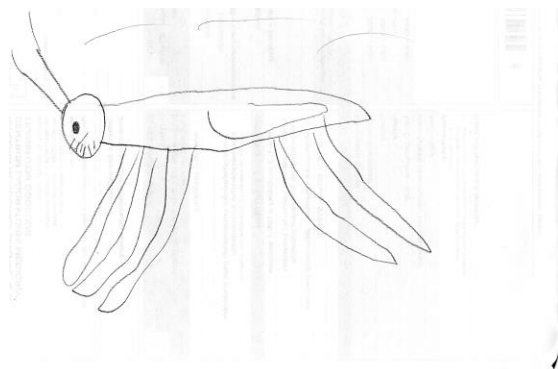
Obr. 20 - Deník, kresba obyvatel louky, pavouk

Obr. 21 - Deník, kresba obyvatel louky, motýl

Obr. 22 - Deník, kresba obyvatel louky, šnek

Obr. 23 - Deník, kresba obyvatel louky, luční koník

Obr. 24 - Studujeme výskyt Modráška bahenního, symbiózu s mravenci a péči o tyto louky

Obr. 25 - Studujeme výskyt Modráška bahenního, symbiózu s mravenci a péči o tyto louky

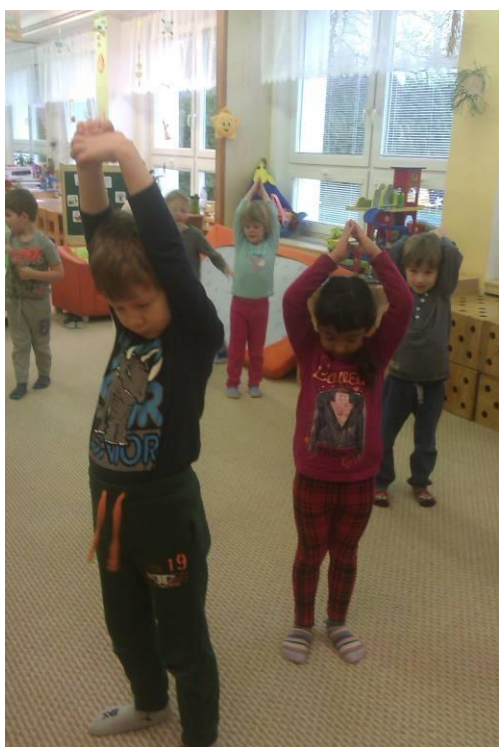
KDE SE VZAL, TU SE VZAL, MOTÝLEK SE VYKLUBAL - motýl je jedním ze zástupců hmyzu, který je u dětí velice oblíbený. Po přečtení motivačního textu (vývoj motýlů – stádia) se děti zkusily „vyvinout“ jako motýli. Činnost je natolik velmi zaujala, a proto jsme ji často opakovali např. před cvičením, nebo po něm. Poprvé jsem dětem na zem umístila mnou vyrobené květiny, ale děti si chtěly udělat větší a barevnější. Nechala jsem to tedy na nich a musela uznat, že jejich květiny byly krásnější – měly velkou radost.

Obr. 26 - Vývoj motýla, vajíčko

Obr. 27 - Vývoj motýla, housenka

Obr. 28 - Vývoj motýla, zavěšená kukla

Obr. 29 - Vývoj motýla, vykuklení, sušení křídel

Obr. 30 - Vývoj motýla, první let

Obr. 31 - Motýlci kličkují mezi květy

Obr. 32 - Děti vytváří své květiny

Překvapila mě volba dětí při výběru stádia vývoje motýla. Většina se postavila k housence. Nedalo mi to a zeptala jsem se proč. Odpověď byla vesměs stejná – jen si leží, plazí se a nemusí se bát deště ani větru. Jeden chlapec uvedl, že se nikomu nelíbí a tak ji nikdo nechytá.

Po relaxaci se děti pustily do malby vysněných motýlů. Malba děti velmi baví, hlavně když mohou zapojit fantazii. V rámci svých studijních praxí jsem se často setkala

s výroky učitelek – přidej tam trochu zelené, proč děláš sluníčko červeně, koukej ho namalovat žlutě apod. Zpočátku se mě děti také ptaly, zda můžou udělat motýlkovi třeba fialová křídla. Po jednoduché odpovědi, že je to čistě na nich, pustily se s chutí do práce.

Ze sebe prezentace byly děti zpočátku v rozpacích, proto jsem si půjčila motýlka od nejmladšího chlapečka (4roky) a formou televizního interview jsme společně motýlka pojmenovali i popsali. Po tomto představení opadl z dětí všechen stud a bez sebemenších problémů představovaly své motýly. Zbytek odpoledne si hrály na reportéry a dělaly mezi sebou rozhovory s „motýly“.

Obr. 33 - Kouzelní motýlci

Písničku MOTÝLI zvládly děti bez problémů, velice atraktivní byl pro ně doprovod na metalofon a zvonkohru – opakovali jsme ji několikrát týdně, aby se mohly všechny děti vystřídat.

Improvizace MOTÝLÍ LET zaujala zvláště děvčata, i když chlapeci se po váhavém začátku také připojili (nikoho jsem nenutila). Zpočátku se děti navzájem kopírovaly, ale po chvíli už létali „motýlci“ každý jinak.

Obr. 34 - Motýlí let

Obr. 35 - Motýlí let, někteří létají, jiní odpočívají

Práce v centrech byla pro děti něco nového. Pro lepší organizaci jsem každé centrum označila cedulkou, na které bylo vyznačeno, kolik dětí zde může pracovat. Předem jsme si vysvětlili, jak se budou střídat a že každý bude mít možnost si vše vyzkoušet. Pak už jsme se mohli věnovat **MOTÝLKŮM POKAŽDÉ JINAK**.

O výtvarný ateliér byl snad nejmenší zájem. Tento způsob malby již děti znaly, a i když pracovaly pečlivě, bylo vidět, že pokukují po jiných stanovištích.

V literárním koutku horlivě hledaly různé motýly dle předlohy a srovnávaly barvu pavího pera s barvou křídel Babočky Paví oko. Samozřejmě se dětem nejvíce líbily cizokrajní motýly, ale zaujal je i Otakárek Fenyklový. Nevěřily mi, že dříve bylo možné tohoto motýla vidět i na našich loukách a zahradách.

U procvičování grafomotoriky měly děti na výběr ze dvou variant pracovních listů. Možnost volby mezi dvěma typy listů dávám kvůli dětem, které zrovna tuto činnost nepreferují. Zjistila jsem, že pokud si mohou vybrat, pracují pečlivěji a s chutí. Malým

dětem jsem překreslila grafomotorická cvičení na tabuli formátu A0 a pracovaly společně.

V centru pro rozvíjení předmatematických představ měly děti na výběr mezi pracovním listem a praktickou činností. Všechny děti udělaly oboje. Při „sázení“ květin jsem v zadávání úkolů přihlížela k věku dětí. Nejmladší děti sázely květiny dle barev, starší dle počtu okvětních lístků a předškoláci s nimi hráli hru na rozvoj vizuální paměti. Aktivita děti nadchla natolik, že si ještě několik dnů sami mezi sebou zadávaly úkoly a hravou formou procvičovaly matematiku.

V centru pokusů a objevů měly děti možnost prozkoumat motýly zblízka. Zjistily, že mají velice dlouhý sosáček. Měly možnost zkusit, že pití „sosáčkem“ není zrovna lehké. Pokud šlo o obyčejnou vodu, pití bylo snadné, ale u jogurtového nápoje a delšího brčka se už musely pořádně snažit. Jedna holčička prohlásila, že už těm motýlům vůbec sosáček nezávidí, a je ráda, že může pít normálně. U pití nejdelším brčkem jsem musela dětem asistovat, protože se jim převrhoval hrneček. Pro příště by bylo lepší používat hrnky keramické. Děti vyhodnotily, že krátkým brčkem se pily nápoje nejlépe. Dlouhým brčkem šlo vše mnohem hůře, jogurtový nápoj nešel pít vůbec.

V posledním centru, konstrukce a kostky, měly děti za úkol vytvořit louku plnou květů za pomoci víček od PET lahví. Některé děti si nejprve vybraly barevná víčka a pak se daly do stavby, jiné stále běhaly pro jedno či dvě víčka a stavěly postupně. Některé děti se daly i do stavby motýlků. Samy si aktivně našly vhodnou stavebnici a vytvořily opravdu zajímavé motýlky. Louku plnou květů jsme pak využily na běhání slalomu.

Z hodnocení center vyplynulo, že dětem se nejvíce líbilo v centru matematiky a v centru pokusů a objevů.

Obr. 36 - Literární koutek, hledání motýlů

Obr. 37 - Literární koutek, Babočka paví oko

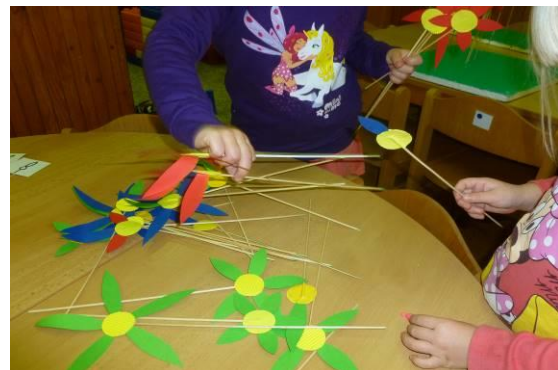
Obr. 38 - Literární koutek, motýl pod lupou

Obr. 39 – Grafomotorika, starší děti

Obr. 40 – Matematika, pracovní list

Obr. 41 – Matematika, velký výběr květin

Obr. 42 – Matematika, sázení květin dle barev

Obr. 43 – Matematika, sázení květin dle počtu lístků

Obr. 44 - Pokusy a objev, pití „sosačkem“

Obr. 45 - Pokusy a objev, pití „sosačkem“

Obr. 46 - Konstrukce a kostky, louka plná květů

Obr. 47 - Konstrukce a kostky, motýlek

Další aktivitou byla, pohybová hra LEŤ, MOTÝLKU LEŤ. Děti si kreativní tanec s barevnými šátky opravdu oblíbily. Dokonce samy vymýšlely různé varianty. Původní, na barevné domečky rozšířily o různé způsoby pohybových krací. Nakonec jsme se společně domluvili i na jejich samostatném improvizovaném doprovodu. Jedno z dětí hrálo na zvonkohru (to bylo krásné slunečné počasí a motýlci tančili jako baletky), druhé na tamburínu (to bylo nebezpečí a motýlci museli hned ke svým domečkům a pozorovat, zda se neblíží nepřítel, nebo pochodovali jako stráže) a třetí dítě hrálo na ozvučná dřívka (to byl déšť a motýli museli hned do domečku, aby jim nezmokla křídla). Bylo úžasné, jak děti dokázaly improvizovat a vymýšlet různé kombinace – např. hrály na zvonkohru i dřívka zároveň (na jaře prý může svítit slunce a pršet dohromady).

Obr. 48 – Leť motýlku leť, varianta s improvizovaným doprovodem

Obr. 49 – Leť motýlku leť, varianta s improvizovaným doprovodem

Po relaxaci jsme si s dětmi společně připomněli vše o motýlcích. Seřadili vývojová stádia a doplnili je do badatelských deníků. Velkým překvapením byla „Motýlí zahrádka“, kterou jsme si mohli díky ochotě paní ředitelky objednat. Bylo to pět malinkatých housenek Babočky kopřivové. Děti měly možnost sledovat na vlastní oči vývoj těchto krásných křehkých motýlků. Každé ráno horlivě kontrolovaly, jak přibírají,

jak se zakuklují. Pozorování se aktivně účastnili i rodiče dětí. Najednou se dokázali ráno zastavit, nespěchat, najít si chvílku a nechat se poučit od svých dětí, co nového se s motýlky stalo.

Největším zážitkem bylo pozorování líhnoucího se motýla z kukly. Musím přiznat, že i pro mne to byl nezapomenutelný okamžik. Děti měly strach, že to motýl nedokáže, že se mu polámou křídélka a chtěly mu nějak pomoci. Vysvětlila jsem jim, že příroda ví moc dobře, co dělá a motýlek to zvládne sám. Naše ruce nejsou dost jemné a mohly by motýlka poškodit. Celý vývoj trval tři týdny. Zajímavé bylo pozorovat jak se motýli krmí za pomoci sosáčku. Děti mohly srovnávat se svými zkušenostmi s brčkou a na vlastní oči pozorovat a porovnávat velikost motýla s délkou sosáčku.

Obr. 50 – Opakování, stádia motýlků

Obr. 51 - Opakování, stádia motýlků

Obr. 52 – Vývoj motýlů, čerstvě vylíhlé housenky

Obr. 53 – Vývoj motýlů, housenky nám rostou

Obr. 54 - Vývoj motýlů, housenky se zakuklily

Obr. 55 - Vývoj motýlů, kukly jsme přendali do motýlí zahrádky

Obr. 56 - Vývoj motýlů, kukly praskají Obr. 57 - Vývoj motýlů, vývoj dokončen, pět Baboček kopřivových a prázdné kukly

VYPOUŠTĚNÍ MOTÝLKŮ jsme měli původně naplánované jako společnou akci s rodiči. Bohužel počasí nám nepřálo, celý den vytrvale pršelo, a tak nám nezbylo nic jiného nežli improvizovat. Připravili jsme společné tvořivé odpoledne – viz níže. Druhý den dopoledne již vypouštění motýlků nic nebránilo. Děti byly nadšené. Společně jsme vybrali místo, kde kvetlo více druhů květů, aby měli naši motýlci dostatečný výběr potravy. Nežli všichni odlétli, zaspívali jsme jim na rozloučenou písničku a zarecitovali básničku.

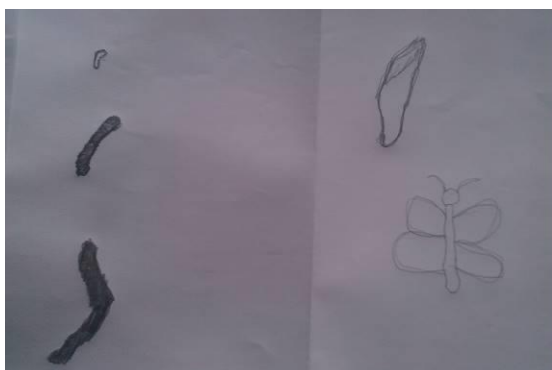
Obr. 58 - Vypouštění motýlků

Obr. 59 - Vypouštění motýlků

Obr. 60 - Vypouštění motýlků, loučení

Obr. 61 - Deník, vývoj motýla

Obr. 62 – Deník, vypouštění motýlů

VŠUDE SOUKÁ SVOJE SÍŤE, DÁŠ-LI POZOR NACHYTÍ TĚ – na tuto hádanku znaly odpověď skoro všechny děti. Zpočátku jsem měla trochu obavy, že děti zrovna nenadchne povídání o pavoucích, ale opak byl pravdou. Po rozboru motivačního příběhu děti nadšeně zkoumaly pavouky a nebály se, až na dvě holčičky, ani pavouka v entomologické krabičce. Úžasná byla práce se speciální lupou na pozorování hmyzu, do které se dá pozorovaný objekt zavřít a tak si ho mohou děti lépe prohlédnout. Na porovnání pavouka a hmyzu jsem dětem předložila živé exempláře cvrčka a sarančete, a také motýla v entomologické krabičce. Na mnoho rozdílů přišly děti takřka samy. Jejich zaujetí bylo neskutečné a otázky poměrně složité např. rozdíl mezi samičkou a samečkem u výše zmíněných cvrčků, jestli je rozdíl mezi samečkem a samičkou

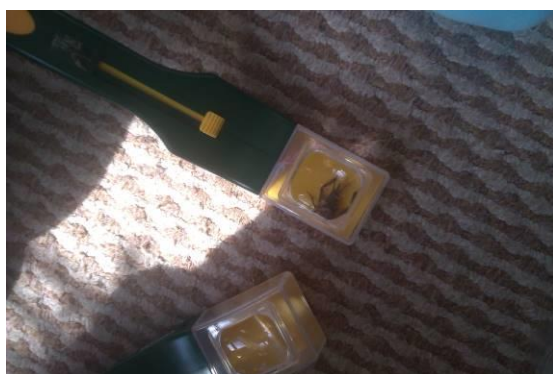
u pavouků, anebo třeba, zda saranče používá svoje křídla k letu, nebo jestli jen skáče. Poslední otázku jsme si ověřili v praxi, protože po prozkoumání jsme všechny živé exempláře vypustili do přírody. Nakonec jsem se s dětmi domluvila, že si o některých druzích pavouků povíme více informací, zejména to, jakým způsobem loví a kde bydlí. Aby se nám hezky povídalo, vytvořili jsme si k tomu pavučinu pomocí klacíků a bavlnky. Na ní jsme poté ukládali obrázky pavoučků, o kterých jsme si povídali (Křížák, Slíďák, Sekáč, Sklípkan). Tato činnost nebyla původně v plánovaném projektu, ale vzhledem k velkému zájmu dětí jsem musela pružně zareagovat a prakticky do druhého dne se připravit na nově vzniklou situaci.

Obr. 63 – Zkoumání pavouků

Obr. 64 – Zkoumání pavouků

Obr. 65 – Srovnání pavouků s hmyzem,
cvrčci

Obr. 66 - Zkoumání pavouků

Obr. 67 – Srovnání pavouků s hmyzem, saranče

Obr. 68 – Pavučina, spolupráce

Obr. 69 – Pavučina, ukládání pavoučků o kterých jsme si povídali

Obr. 70 – Pavučina, ukládání pavoučků o kterých jsme si povídali

HRA NA PAVOUKA děti moc bavila. Tuto hru jsem zařadila, protože je velice oblíbená a dá se tematicky přizpůsobovat (v době výlovů rybníků jsme ji hrály jako hru na rybáře).

Další aktivitou byla výroba PAVOUČKA KAMARÁDA. Děti pracovaly ve skupině a musely spolupracovat. Některé děti s tím měly určitý problém, ale nakonec se přece jen ve skupince domluvily, práci si rozdělily a výsledek byl úžasný.

Pro prezentaci pavouků jsem použila již osvědčený způsob pomocí interview. Většinou děti vybraly jednoho ze skupinky, jak jsme si řekli, a ten pavouka představil. Jedna skupinka mě však velice mile překvapila, protože se při představování postupně vystřídali všichni její členové – když prý na tom pracovali všichni, tak to musí i představit. Musela jsem uznat, že měli pravdu a pro příště to nechám na dětech, ať se rozhodnou zda bude práci za skupinu prezentovat jeden nebo všichni.

Obr. 71 – Pavouček přítel, výroba

Obr. 72 – Pavouček přítel, výroba

Obr. 73 – Pavouček přítel, pavouk Bělík

Obr. 74 – Pavouček přítel, pavouk Smíšek

Písničku PAVOUČEK se děti naučily velice rychle. Většina písniček od paní Rybářové se dětem nejen líbí, ale i se jim dobře učí. S radostí si ji zahrály, jen při „houpání miminek v síti“ jsem musela asistovat, aby nedošlo k nějakému úrazu. Písničku jsme využily i při cvičení.

Práci v centrech aktivit již děti znaly z předchozí části o motýlech, a proto jsme se mohli s chutí pustit do PAVOUČKŮ POKAŽDÉ JINAK.

Prvním centrem byl výtvarný ateliér, kde si děti vyráběly své vlastní pavoučky. Barvení polystyrénových vajíček jim nečinilo žádný problém. Horší už bylo zapichování nožiček v podobě chlupatých drátků, ale po chvíli si s tím všichni poradili. Dokonce vyrobili z malých polystyrénových kuliček mouchy, aby měli jejich pavoučci co jíst.

Vyhledávání pavouků v encyklopediích děti docela zaujalo, líbili se jim hlavně cizokrajní jedovatí pavouci, kteří jsou barevní. Také tarantule a sklípkani měli své obdivovatele. Ofocený obrázek svého nejoblíbenějšího pavouka si každé z dětí nalepilo do svého badatelského deníku.

Pro rozvoj grafomotoriky jsem použila pracovní listy (viz příloha C), kdy děti po „dosoukání“ sítě měly ještě jeden úkol a to spočítat vlákna v pavučině. K dispozici byly opět dvě varianty, aby měly děti možnost volby. Tento úkol byl spíše orientován na děti předškolního či středního věku, malé děti měly k dispozici omalovánky.

V centru pokusů a objevů na děti čekal zvláštní úkol. Měly se pokusit usoukat pavučinu. Každé si s tím poradilo po svém, zajímavé bylo, že děti, které před tímto úkolem

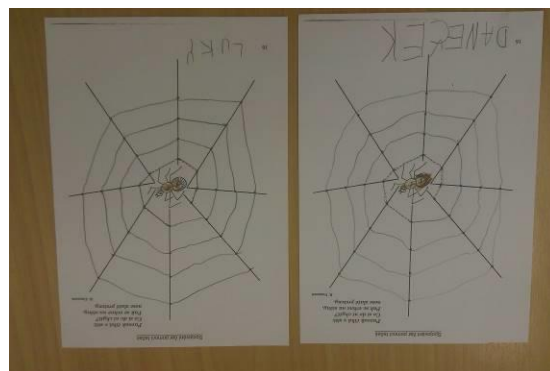
vypracovaly grafomotorický list, postupovali při soukání pavučiny jinak, než děti, které list nedělaly. Nakonec vytvořily jednu pavučinu společně, aby bylo kam umístit vyrobené pavoučky.

V posledním centru konstrukcí a kostek děti opět vytvářely louku, ale tentokrát za použití různých stavebnic. Líbila se mi jejich spolupráce a to, i když se v centrech střídaly. Již postavené věci nebořily, ale naopak je stále doplňovaly a vylepšovaly. Pro příště by bylo dobré, vypůjčit si stavebnice z dalších oddělení MŠ, aby měly děti dostatek stavebního materiálu.

Při hodnocení center aktivit se dětem nejvíce líbilo u pokusů a objevů – soukání pavučin a uznaly, že to pavouk nemá vůbec lehké. Také výroba pavoučků je velice zaujala. Poměrně vysoko hodnotily i vyhledávání v encyklopediích.

Obr. 75 - Výtvarný ateliér, pavoučci a mouchy

Obr. 76 – Grafomotorika, pavučiny

Obr. 77 – Grafomotorika, omalovánky

Obr. 78 – Pokusy a objevy, soukání pavučin

Obr. 79 – Pokusy a objevy, soukání pavučin

Obr. 80 – Pokusy a objevy, soukání pavučin

Obr. 81 – Konstrukce a kostky, louka

Obr. 82 – Konstrukce a kostky, louka

Tvorba v prostoru je pro děti velice náročná, ale také zajímavá. Další výzvou byla PAVUČINA, kterou děti tvořily ve venkovním prostoru. Tato činnost je velice zaujala a pracovaly opravdu všechny. Nejmladší děti měly trochu problémy s uvazováním provázku, ale vždy se našel starší kamarád, který pomohl. Na svůj výtvar byly děti patřičně hrdé, a protože jsme pavučiny vytvářeli na zahradě MŠ, ukazovaly je všem rodičům při odchodu ze školky domů.

Obr. 83 – Pavučina

Obr. 84 – Pavučina

Aktivita s názvem PAVOUČCI JAKO ŽIVÍ, byla pro děti něčím zcela novým. Předvést zvířátko samostatně jim nedělalo žádný problém, ale vytvořit jednoho pavouka ve skupince, to už pro děti moc lehké nebylo. Zpočátku troch nechápaly, co se po nich vůbec chce. Tak jsem si vzala tři děti a sestavila z nich pavoučka. Když děti viděly názorně, že každý představoval část pavoučka, pochopily, co mají dělat. Za chvíli se už po třídě pohybovali, nebo odpočívali různí „pavouci“.

V komunitním kruhu jsme potom s dětmi diskutovali, zda to bylo pro ně lehké, nebo těžké a jestli se jim to líbilo či nelíbilo. Vesměs děti odpovídaly, že bylo těžké si představit, jak budou jejich pavouci vypadat, jaký budou mít vlastně tvar a také to, jak se budou pohybovat. Všem to ale nakonec připadalo jako zábava. Z této činnosti jsem si odnesla poučení, že příště budu živé obrazy zařazovat do výuky častěji a doplním je o velké zrcadlo.

Obr. 85 – Pavoučci jako živí, pavouk
bručoun

Obr. 86 – Pavoučci jako živí, pavouk
lenoch

PAVUČINU PŘÁTELSTVÍ si s dětmi vytváříme často. Je to velice dobrý způsob jak určit, kdo má slovo a také, když děti něco drží, nemají tendenci z kroužku odbíhat (vydrží celou dobu i nejmenší děti). Tentokrát jsem se děti ptala, jak myslí, že by se měly, nebo naopak neměly chovat na louce, kde žijí třeba právě pavoučci. Děti neměly žádné větší problémy vymyslet odpovědi, dokonce jeden chlapec (5 let) se přiznal, že dříve pavučiny schválně ničil, ale že to už dělat nebude. Teď prý už ví, co to dá pavoukovi práce, než je usouká. Měli jsme pouze jeden technický problém, když nám v polovině soukání pavučiny přátelství praskla bavlnka. Nezbylo nic jiného, než zopakovat prvotní kutálení a po té pokračovat. Poučení pro příště zní, zkontrolovat stav provázku, zda je dost pevný.

Po pavučině přání si děti dolepily obrázky ze všech činností do svých deníků a naučily se básničku LENOŠIVÝ PAVOUK. Básnička se jim tak líbila, že si k ní vytvořily improvizovanou scénku.

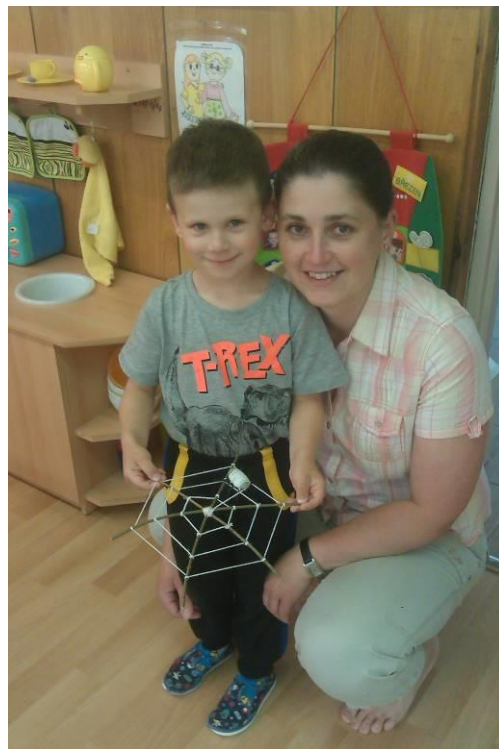
Jak již jsem výše zmínila, na předem domluvenou akci VYPOUŠTĚNÍ MOTÝLŮ s rodiči nám nepřálo počasí, ale to nám nevadilo a udělali jsme si místo toho tvořivé

odpoledne. Připravili jsme různý materiál, který sbíráme při pobytu venku – klacíky, šišky a kamínky, doplnily ho o provázek, drátek, papír, lepidlo, tavnou pistoli, nůžky a kleště. Rodiče dostali s dětmi za úkol vytvořit pavučinu s vlastním pavoukem. Myslím, že kdo se zúčastnil, dobře se pobavil. Rodiče měli také možnost nahlédnout do Badatelských deníků a děti jim podle nich vše vysvětlovaly. Nakonec děti předvedly improvizovanou scénu na téma básničky o Líném pavoukovi.

Bylo to velice pěkné odpoledne, i když šlo vlastně o improvizaci kvůli nepřízní počasí. Velice mě potěšily kladné reakce rodičů na Badatelský deník. Děti si často nepamatují, co se ve školce dělo, ale podle svého deníku dokázaly vše vyprávět.

Obr. 87 – Tvořivé odpoledne

Obr. 88 – Tvořivé odpoledne

Obr. 89 – Tvořivé odpoledne, výstava pavučin

Obr. 90 – Tvořivé odpoledne, výstava pavučin

4.5 Evaluace celého projektu

Projekt, Louka plná života, byl zaměřen na seznámení dětí s životem na běžné louce a to jak s životem rostlin, tak i některých živočichů. Skládal se ze dvou částí. První část se zabývala rostlinami, a část druhá pak obyvateli louky, motýly a pavouky.

V první části se děti dozvěděly jaké vlastnosti má tráva, co vše potřebuje k růstu a jak vlastně taková rostlinka vzniká. Vyzkoušely si zasít semínko na více způsobů a naučily se zodpovědnosti vůči němu (každodenní kontrola zálivky). Donesené rostlinky z louky si vyhledaly v atlase rostlin a seznámily se s technikou lisování rostlin pro výrobu herbáře.

V druhé části jsme se zaměřili nejprve na motýly. Přímo v Přelouči, kde je naše mateřská škola se nachází chráněné Modráskové louky. Děti se tak měly možnost seznámit se zvláštní symbiózou mezi Modráskem bahenním a mravenci. Vyzkoušely si v rámci dramatizace prožít vývoj motýla od vajíčka, přes housenku, kuklu až k motýlovi. Tento vývoj mohly také sledovat na vlastní oči díky tzv. Motýlí zahradce,

kteřou nám naše paní ředitelka dovolila zakoupit. Při vývoji motýlů se děti zdokonalovaly v ohleduplnosti, protože motýlci potřebovali klid, nesmělo se do motýlářia drkat a po vylíhnutí se museli pravidelně krmit. Pomocí různě dlouhých brček se děti mohly vžít do role motýlů a zjistily tak, že motýl musí být silný, aby se najedl tak dlouhým sosáčkem.

Dalším zkoumaným objektem byl pavouk. Děti měly možnost prozkoumat různé druhy hmyzu a samy zjistit, proč pavouci do tohoto řádu nepatří. Dále se dozvěděly něco málo o různých druzích pavouků a o způsobu jejich lovu. Děti si vyzkoušely, že není zrovna snadné usoukat pavučinu a vtáhly do tohoto umění také své rodiče.

Přesto, že pro mě byla tvorba tohoto projektu poměrně náročná, co se týče přípravy pomůcek, sběru informací a organizace, jsem s jeho výsledkem spokojena. Děti se aktivně zapojovaly, samy dotvářely či rozvíjely dané činnosti, spolupracovaly mezi sebou a vzájemně si pomáhaly. Dokázaly samostatně zhodnotit a odprezentovat svou práci či výsledek svého bádání. Velice kladná byla i odezva ze strany rodičů a to hlavně na Badatelské deníky. Děti jim byly schopny podle nich vyprávět vše, co jsme dělaly.

Z praktického provedení tohoto projektu jsem si pro sebe vybrala několik poučení pro příští práci. Například lepší rozvržení času. Nechat si vždy na každou aktivitu časovou rezervu, aby si ji děti mohly náležitě užít a vícekrát zopakovat. Pokud děti činnost nadechla a bavila je, druhý den jsme se k ní vrátily, ale celý projekt se nám tak natáhl ze čtyř na sedm týdnů. Dále bych chtěla od září 2016 založit každému dítěti deníček, aby si mohlo zaznamenávat činnosti, informace, nebo zážitky, které ho zaujaly.

Pracuji v devítitřídni mateřské škole, což je 19 dalších pedagogických pracovnic, a tak mě zajímal názor ostatních kolegyň na můj projekt. Každé jsem ho poskytla k přečtení a položila jednu otázku: „Byly byste schopny podle mého projektu s dětmi pracovat, nebo byste si vytvořily svůj vlastní projekt?“ Šesti z nich se to zdálo příliš náročné, zdlouhavé a komplikované, vyhovuje jim spíše týdenní příprava a do projektu by se nepouštěly. Další desít kolegyň by si práci podle mého projektu dokázalo představit. Přišel jim zajímavý, podnětný a srozumitelný, ale do vytváření svého projektu by se nepustily. Poslední tři paní učitelky byly z mého projektu tak nadšené, že ho nejen v příštím školním roce chtějí použít, ale chtějí zkusit vytvořit i projekt svůj vlastní.

5 Závěr

Bakalářská práce se zabývala využitím projektování v předškolním vzdělávání se zaměřením na environmentální prvky.

V teoretické části jsem se soustředila na vymezení pojmů projekt a projektové vyučování. Nahlédla jsem také do historie projektové výuky, představila její pozitiva i negativa a to jak z pohledu žáků, tak i z pohledu učitelů. Osvětliila jsem jednotlivé fáze postup vytváření projektu samotného, co vše si musíme při jeho tvorbě uvědomit, co musí obsahovat a v neposlední řadě jak ho zhodnotit.

V posledním bodě teoretické části jsem se podrobně zabývala vymezením pojmu environmentální výchova. Provedla její srovnání s výchovou ekologickou a osvětlila, proč je důležité a vhodné její zařazení do předškolního vzdělávání.

V praktické části bakalářské práce jsem se zabývala projektem samotným a jeho užitím v praxi. Sestavila jsem projekt s názvem Louka plná života a uvedla ho do praxe ve třídě mateřské školy, kde vyučuji. Veškeré činnosti s dětmi jsem zdokumentovala pomocí fotoaparátu a podrobně je zhodnotila. Dále jsem zhodnotila projekt jako celek a vyvodila pro sebe závěry pro svou další pedagogickou činnost.

Svůj projekt jsem nabídla ke zhodnocení i ostatním učitelkám z naší mateřské školy a dostala odpověď na otázku, zda by byly schopny samy dle mého projektu pracovat, nebo jestli by si vytvořily projekt svůj.

Utvrдила jsem se ve svém názoru, že výuka pomocí projektové metody nejlépe vyhovuje potřebám dětí předškolního věku a ve všech ohledech naplňuje požadavky Rámcového vzdělávacího programu na integrované vzdělávání. Uspokojuje přirozenou zvědavost a aktivitu dětí tohoto věku.

6 Použité zdroje

ADAMCOVÁ, Pavla, GRICOVÁ, Dana, HURDOVÁ, Eva, JAROŠOVÁ, Helena, ŘEHOŘOVSKÁ, Martina a ŠPAČKOVÁ, Renata (2014). *KAFOMETÍK – Tematické pracovní listy pro mateřské školy – EKOLOGIE A PŘÍRODA*. Stařeč: INFRA, s.r.o. ISBN 978-80-86666-52-5.

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana (2003). *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-537-7.

BENEŠOVÁ, Vítězslava (2010). *Korálky poznání – průvodce (nejen) naučnou stezkou*. Slavonice: Mateřská škola Slavonice. ISBN 978-80-254-7439-6.

BELLMAN, Heiko (2004). *Pavouci*. Praha: Svoboda. ISBN 80-205-1046-X.

BREMNESSOVÁ, Lesley (2004). *Užitkové rostliny*. Praha: Euromedia group, k.s. ISBN 80-242-1301-X.

ČÍŽKOVÁ, Zdena (1996). *Ekologická výchova nejmenších a malých*. Praha: Pražské ekologické centrum. ISBN 80-901377-5-X.

ČTVRTEK, Václav (2011). *Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky*. Praha: Albatros Media, a.s. ISBN 978-80-00-02850-7.

DEYL, Miloš a HÍSEK, Květoslav (2008). *Naše květiny*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-0940-1.

DOLEŽALOVÁ, Jana (2010). *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-7367-693-3.

DOSTÁL, Jan, KŮRKA, Antonín, MACEK, Rudolf a ŘEZÁČ, Milan (2015). *Pavouci České republiky*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2384-1.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta, KAŠOVÁ, Jitka a TOMKOVÁ, Anna (2009). *Učíme v projektech*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-7367-527-1.

HORNÁČKOVÁ, Vladimíra (2014). *Inspirace pro tvorbu projektu v mateřské a základní škole na téma „včelka a příroda“*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-505-9.

HORNÁČKOVÁ, Vladimíra, PECHÁČKOVÁ, Yveta (2014). *Pedagogická praxe aneb jak se připravit na praxi v MŠ*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-484-7.

HURDOVÁ, Eva, PICKOVÁ, Edita a TETOUROVÁ, Marie (2013). *Hrajeme si ve školce*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-262-0507-4.

HUSTÁK, Josef a MÁCHAL, Aleš (2001). *Malý ekologický a environmentální slovníček*. Brno: Rezekvítek. ISBN 80-902954-1-X.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina (2010). *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe. ISBN 978-80-86307-95-4.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana (2006). *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: MU Brno. ISBN 80-210-41420.

KŘOVÁČKOVÁ, Blanka, MANĚNOVÁ, Martina a SKUTIL, Martin (2014). *Psaní odborných textů a tvorba elektronických prezentací ve společenských vědách*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-503-5.

KUNC, Karel (1996). *Environmentální vzdělávání a výchova*. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky. ISBN 80-7078-363-X.

LEBLOVÁ, Eliška (2012). *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-262-0094-9.

LOHMANN, Michael (2006). *Motýli: průvodce naší přírodou*. Praha: Beta. ISBN 80-7306-239-9.

MÁCHAL, Aleš (2000). *Průvodce praktickou ekologickou výchovou*. Brno: Rezekvítek. ISBN 80-902954-0-1.

MALAGUZZI, Loris (2015). The hundred languages of children. In: Children First [online]. Durham: Children First [cit. 5. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.childrenfirstschool.org/cf.php?id=childrenC&t=100%20Languages>

MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil (2003). *Výukové metody*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.

MAREŠ, Jiří, PRŮCHA, Jan a WALTEROVÁ, Eliška (2001). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-579-2.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana (2004). Pedagogické projekty v práci mateřských škol. *Metodický portál RVP* [online]. Metodický portál RVP [cit. 29. 11. 2015]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/130/PEDAGOGICKE-PROJEKTY-V-PRACI-MATERSKYCH-SKOL.html/>

NOVOTNÁ, Hana (2015). O nás. In: *Školky, které dobře znáte* [online]. Chrudim: Internet Top [cit. 10. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.materskeskolky.cz/nskolka.php?mesto=P%F8elou%E8&ide=9210&akce=p reregistr>

PETTY, Geoffrey (2002). *Moderní vyučování*. Praha: Portál, s.r.o.. ISBN 80-7178-681-0.

RYBÁŘOVÁ, Inka (2013). *Zpíválek*. Praha: DENDY. ISBN 859-40-2894-014-8.

SIELMAN, Heinz (2005). *Pavouci*. Plzeň: Fraus. ISBN 80-7238463-5.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina (2004). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. ISBN 80-87000-00-5.

STOJAN, Jaroslav (2011). *Maličká su*. Přerov: JASTO. ISBN 80-86086-09-7.

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar (2007). *Jaro*. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-074-7.

VATENTA, Josef a kol. (1993). *Pohledy: Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: IPOS ARTAMA. ISBN 80-7068-066-0.

WILKESOVÁ, Angela (1994). *Hrajeme si celý rok*. Praha: SVOJTKA & CO. ISBN 80-7237-419-2.

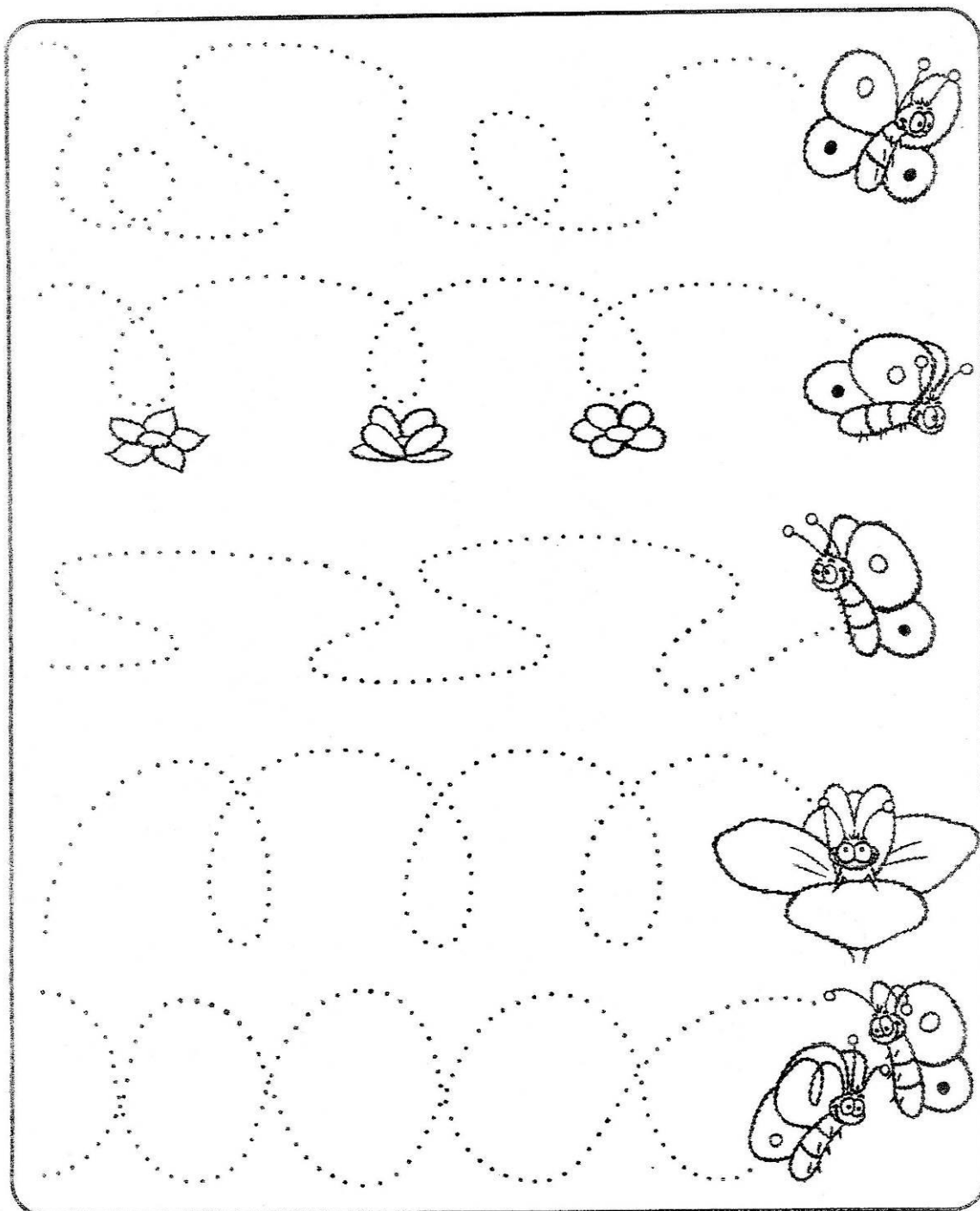
ZORMANOVÁ, Lucie (2012). *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4100-0.

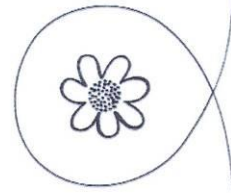
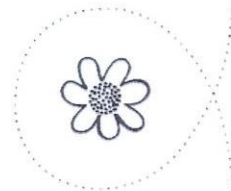
7 Seznam příloh

Příloha A – Grafomotorické listy – Motýli.....	I
Příloha B – Pracovní list – motýli a květiny.....	III
Příloha C – Pracovní listy – Pavouk souká svoje síť.....	IV

VESELÍ MOTÝLCI

Obtáhni tečky nejprve prstem a pak pastelkou.

NA LOUCE

S pomocí čáry spojit dvojice motýlků a květin. Tak zjistit čeho je více, nebo méně.
Vybarví to, čeho je MĚNĚ, anebo VÍCE - vyber si.

III. Na základě přiřazování tvořit dvojice, srovnáním určit rozdílné množství.

Spojování čar pomocí teček

*Pavouk číhá v síti:
Co si do ní chytí?
Pak se vrhne na stěny,
nese zlaté prsteny.*

B. Votavová

